

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61.SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Józan szemmértéket!

A magyar közélet eseményei döntő fordulathoz értek. E közéleti eseményekhez nem óhajtunk hozzászólni. Megértjük az idegességet, mely itt is, ott is a zsidóság körében felfigyel az alakuló eseményekre. Mindamellet hangsúlyoznunk kell, hogy nyugalommal, a zsidó erkölcsiség sziklaszilárd alapján való öntudatos elhelyezkedéssel a zsidóság megmentheti örök értékeit, melyeknek birtokában semmilyen külső változástól nem kell félnie.

Hogy mit tehet a zsidóság a maga erkölcsi értékeinek védelmére? A zsidó közösség nem politikai, hanem vallás-erkölcsi természetű; a politikai állásfoglalás a zsidó egyéné, s az egyén belátása és érdekei szerint sokféleképpen alakulhat. Nekünk, kik a zsidó erkölcsi közösséget politikától függetlenül képviseljük, csak ahhoz lehet szavunk, hogy azok, akiknek pozíciója és közéleti szerepe hatással lehet az egész magyar zsidóság sorsának alakulására, miként sáfárogdnak a zsidóságnak magának ama legfőbb erkölcsi értékeivel, melyeknek sorsa részben az ő kezükben is van letéve.

A zsidóságnak közéleti szerepet játszó vezéralakjaihoz — s itt elsősorban a felekezeti közélet irányítóira gondolunk — e jelentős időkben csak egy kérdésünk van. Őrizzék meg józan szemmértéküket és tudjanak különbséget tenni általános nemzeti kérdések között, melyek a zsidóság belső életével nincsenek közvetlen kapcsolatban s melyekben a zsidó egyének állásfoglalását csak a minden állampolgárt különbség nélkül egybefoglaló nemzeti érzés szabhatja meg és tegyenek különbséget a zsidóságnak magának oly belső problémái közt, melyekbe nem lehet és nem szabad az országos politika szempontjait belevinni semmilyen formában sem. Minden fogalomzavar, mely e kérdések körül felmerül, csak gyengíteti a zsidóság helyzetét.

A zsidóságon belül egyetlen felada-

A kongresszus mérlege

Mikor ezeket a sorokat leírjuk, még első állomásainál tart a kongresszusi zsidóság statum-tervezetének részletes vitája. Nem sok, amit az országos gyűlés eddig elintézett de abból a módból, ahogyan eddig dolgozott, már bizvást lehet végső következtetéseket levonni munkájának egész eredményére nézve. Ez az eredmény csak az lehet, amit a helyzet ismeretében mi is előre jeleztünk: a gyűlés elé terjesztett statum tervezet, — az orthodoxiának szóló néhány szakasz kihagyását kivéve — szinte változtatás nélkül fog elfogadásra kerülni, hogy a felekezeti közélet alakulására rányomja a most uralkodó kíméletlenül egységesítő, hatalmi korlátot és kíméletet nem ismerő rendszer bélyegét.

A kongresszus eddigi tárgyalási napjai megadják előre ennek az eredménynek a magyarázatát. Lelkes, ünnepi szónoklatok, terített asztal melletti pohárköszöntős gyűlékezések s közben egy szervezetlenségében, kapkodásaiban, szeszélyességében és céltalanságában egyaránt eljajszgató vita, melynek eredménye úgyis mindenki előtt előre ismeretes: ez a kongresszus eddigi tanácskozásainak külső képe. S ha van még egy vonás, mely ezt a képet még elszomorítóbbá teheti, úgy ez csak a *vitának elfajulása*, mely még azzal sem menthető, hogy az elvek kíméletlen összetűzéséből kialakulhat a végső harmónia, mert hisz az eredmény előre ismeretes, minek hát megtéznai az olykor egymástrató ellentéteket még fegyelmetlen kitérésekkel is, oly jelenetek rö-

tönzésével, melyeknek a kormányhatalom képviselőjének megjelenése vét csak nagyhirtelen véget?

Ennél a pontnál közbe kell vetnünk valamit. A kormányhatalom képviselőinek megjelenése és szereplése, meg kell vallanunk, ennek a kongresszusnak csakugyan dísz és jelentőséget ad. A kultuszminiszterium képviselői igen tiszta és emelkedett formában juttatták kifejezésre a kormánynak azt a felfogását, hogy a zsidó felekezet kongresszusi szervezeti ágazatának a törvényekben gyökerező egyenlő elbánást kívánja mindenben biztosítani. Ezekből a beszédekből a megértés, a jog- és alkotmánytisztelet s ami bizonyos vonatkozásban még ennél is többet mond: az őszinte, meleg, emberi megbecsülés hangjai csendültek ki, s ezekre a beszédekre, meg a férfiakra, kiknek mértékadó felfogását fejezték ki, a magyar zsidóság mindenkor hálással fog visszaemlékezni. E megnyilatkozások is megmutatták, mily nagy a mostani kongresszus jelentősége a zsidóság egész jövőndő fejlődése szempontjából. A kongresszus által kidolgozandó szervezeti szabályzatnak a magyar kongresszusi zsidóság egész jogállását és belső szervezetét kell szabályoznia az első kongresszus óta eltelt évtizedek fontos vívmányainak a zsidóság világi statumába való szerves beleillesztésével. s az ez évtizedek során jelentkezett hibák és hiányok kiküszöbölésével: mind-gamannyi fontos és jelentős feladat, melyeknek megoldásánál véges végig csak a tárgyi s az egyetemes felekezeti

tuk lehet most a vezetőknek: a zsidó erkölcsi hitvallás elmélyítése és ápolása. Ez ma az egyetlen zsidó ügy, s a zsidó vezetőknek nemzeti szempontból is az az egyetlen jogosult állásfoglalása, ha tisztán érvényesítik azt az elvet a zsidóság belső életében. A pozitív zsidó er-

kölcsiség a zsidó közösségnek, mint ilyennek egyetlen lehetséges elvi alapja. Csak, ha befelé szigorúan ezt az elvet érvényesíti, akkor mentesítheti magát a zsidóság oly törekvések hatásaitól, melyeknek az a célja, hogy a zsidókérdést ismét politikai kérdéssé tegyék.

szempontoknak lett volna szabad érvényesülniök. Vajjon az a megoldás, mely a most biztos elfogadtatás felé siető statutum-tervezetben testesül meg, egészen e szempontok szolgálatára készült? A valóságot leplezetlenül meg kell mondanunk: *a tervezet legfontosabb fejezeteiben, a rabbik helyzetére vonatkozó országos szervezeti és szerveket létesítő, az adómegosztás módját meg szabó fejezetekben a felekezeti autonómia fokozatos kiépítésének elvét minduntalan keresztezi és elhomályosítja a hatalmi koncentráció, a közpénzüri vezetés mindenben diadalmaskodó elve.*

Ez a kongresszus már maga is oly felekezeti szervezet, melyen egyetlen irányító akarat ellentmondást nem tűrő kényszere uralkodik. S ez az akarat nem a zsidóság erkölcsi eszméinek minden községben és minden helyen egyforma méltósággal és egyforma tisztasággal végzett szolgálatát tekinti a vezetési jogcímének, hanem az adminisztratív fölényt, melynek fontosabb az előjáróság híúsága és érzékenysége, mint a rabbiállás erkölcsi piederstálja s a legnagyobb hitközség vezetőségének: az anyagi kérdésekig mindenben érvényesülő, a beolvadást is kikényszerítő többsége a kisebbekkel szemben fontosabb, mint a lelkek nyugalmi és békés harmóniája. Itt már az az országos szervezet jelentkezett, melynek minden egyes vezető pozíciójára egyetlen személy van kiszemelve — melyben nincs mód az egyes funkciók és szempontok kiegyensúlyozására és kiegyenlítésére, mert minden funkció egyetlen csúcsba fut össze.

Az egység jegyében folyik a vita s peregnek egymásután, szervezeten és dísztelen vitajelenetek közben az előre véglegesen lezárt szabályzat pontjai. *Az egység mindenkifölötti fontosságára hivatkoznak azok, kik le karják torkolni a még itt-ott jelentkező megokolt ellenséki álláspontot.* Persze: az egység, az összefogás a zsidóság legnagyobb erkölcsi értékei közül való. Csakhogy az ilyen adminisztratív hatalomra épített egységítés nem szolgálja az igazi, a lelki egységet. Ha a középonti hatalomnak mindenre kiterjedő adminisztratív kényszereszközöket adunk a kezébe, azzal nem szolgáljuk a zsidóság belső egységét, csak az egység külső, kikényszerített képét. S ezért szavunk egész komolyságával még egyszer kimondjuk: ezt a szervezeti szabályzatot az élet nem fogja igazolni. Bizonyos, hogy amikor egészségesebb, demokratikusabb s ezért a hagyomány erkölcsi szelleméhez is jobban visszahajló szellem fog érvényesülni a magyar zsidóságban, ismét le fogják faragni a

túltengő adminisztratív vezérőkarakat uralmát körülbástyázó intézkedéseket.

Ez azonban hosszú fejlődés munkája lesz. Ki tudja, mikor lesz az évről-évre összeülő országos képviselőben elegendő megszerzett és öntudatos erkölcsi akarat, mely lassanként le tudja nyesegetni a most statutummá váló tervezetnek a mai idők szellemének egészségtelen túlzásából fakadó intézkedéseit. A mostani országos gyűlés egyes tisztában látó résztvevőinek kár volna ily kísérletekre erőiket pazarolniuk. Minden hasonló tanácskozás természetéből következik, hogy megszerzett ellenzék, láthatóan kidolgozott

ellenjavaslat hiányában nincs mód a hivatalos tervezet győzelmeinek meggátolására. Csak esetleges, epizódyszerű ellenvetések szalmaszálat lehetne a hivatalos tervezet gőzhengerének útjába helyezni; de mire volna ez jó? A hivatalos statutum-tervezet, ennyi világos első hét tanácskozásai után, már valószínűleg vehető; s ha a magyar zsidóságban jelentkezik majd az egészséges ellenhatás az abban megnyilatkozó anti-demokratikus és despotikus szellem ellen, úgy ez ellenhatásnak hosszú idők céltudatos szervezkedésére és rendszeres tisztító és javító munkájára kell majd berendezkednie.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

A nürnbergi antiszemita vezérnek a zsidó orvostudomány ellen intézett ismert támadásai után (melyet különben a „zsidó technika” hasonló szellemű leplelése követett) egyre többet hallunk Németországban abból az összefoglaló történelemszemléletből, melynek egyetlen szempontja, egyetlen alap gondolata van: az antiszemitizmus. Ma a történelemszemléletnek ez a fajtája Németországban hivatalosan mindenestre uralkodik, s hogy ez mit jelent annak a kultúrának szempontjából, mely a hegeli történelefilozófiát, Ranket, Mommsent, Troeltschöt és Max Weber-t adta az emberiségnek, eléggé megmutatja egy előadásnak rövid kivonata, melyet a nemzeti szocializmus egy ismert vezéralakja dr. v. Leers tartott Kölnben a pártcsajtó legnagyobb elragadtatása közepette.

V. Leers abból az alaptételből indult ki, hogy a zsidók mindig és mindenütt a környező népek megromlására és leigázására törekedtek. Így volt ez Egyiptomban is, hol ők voltak az ország kizsákmányolói s mikor ez ellen az egyiptomi nép fellázadt, a hozzájuk csatlakozott egyiptomi csöcselékkel együtt rabolva, pusztítva vonultak Palesztinába, melyet maguknak foglaltak el. A német zsidóság szerepére térve, v. Leers megállapítja, hogy a német zsidóknak egyetlen tudatos szándéka az volt, hogy a német népet megromtsák és leigázzák. Ezért zsidók szervezték meg az összes politikai pártokat, hogy azok vezetőségébe furakodva, a német nép ellen vessék őket. A német nemzetiek Stahl, a liberálisok Riccardo és a szocialisták Marx vezérlete alatt csak zsidó érdeket szolgáltak. Mikor aztán a német nép elég gyenge volt, fölidézték a világháborút, hogy egészen tönkretegyék, utána pedig...

A lengyel kormány

végre fölfigyel az éhségkatasztrófa szélén álló hárommilliónyi lengyel zsidóság kétségbeesett segélykiáltásaira. Mint egy londoni jiddis-nyelvű újság jelenti, a kormány konferenciát készít elő, melyben résztvennének az összes zsidó pártok és a kormány képviselői. E tanácskozást Koscialkovski belügyminiszternek a zsidó vezető férfiakkal való tanácskozása alapján határozták el. A belügyminiszter, akit általában a jövő miniszterelnökének tekintenek, ismeretes liberális felfogásáról és a zsidó körökkel való barátságos összeköttetéséről. Az általa tervezett konferenciától a lengyelországi zsidó tömegek igen sokat várnak.

A palesztinai föllendülés árnyoldalairól

beszélt Mose Smilansky, a szentföldi zsidó telepek vezetője. Megállapította, hogy a hatalmas tőkebeáramlás következtében Palesztina igen erőteljes gazdasági föllendülést ért meg, de e föllendülésnek súlyos árnyoldalai is vannak. Így elsősorban a kedvezőtlen kereskedelmi mérleg, mely nem csupán tőkeeszközök erőteljes behozatalának tulajdonítandó. Palesztina, mely agrárország, a múlt esztendőben 2 millió font értékben vitt be élelmiszereket; a hirtelen megduzzadt lakosság kétszerannyi élelmiszert fogyaszt, mint amennyit termel, sőt, a zsidó lakosság, melynek növekedése főleg a városokra esik, elégségének csak negyedrészt termeli. További súlyos jelelenség, hogy a legerőteljesebben foglalkoztatott ipar az építkezés, mely nem termel produktív értéket s amellyel a konjunktúra változásaira a legérzékenyebb. Az építőkonjunktúrával együtt jár a telekspekuláció, mely a telepítési munka sikerét is veszélyezteti.

A kongresszusi zsidóság országos gyűlése

Össeült a magyar kongresszusi zsidóság országos gyűlése. Az 1868. évi kongresszus óta — főképp az utolsó évtizedben — élénken nyilvánult meg a neológ zsidóság körében az óhaj, hogy kiépítse szervezetét és olyan új statutumot alkosson, amely a magyar zsidóság szélesebb rétegei számára is kívánatosabb teszi a csatlakozást. A kedden összeült „második kongresszus” azonban nem érte el ezt a célt: a statusquo-hitközségek, amelyek csatlakozására különösen számítottak, leszögezte magát önállósága mellé és az orthodoxiával sem sikerült ezeideig olyan tárgyalási alapot teremteni, amely biztosíthatná az orthodox és neológ zsidóság két évtizedes békéjét...

Előkészületek a kongresszusra

Az Országos Gyűlés lelki egységének és az orthodoxokkal való harmóniának helyreállítására még a legutolsó napokban is megpróbálkoztak. Pénteken már a fővárosban tartózkodott a neológia számos vezéregyénisége, akik egész nap tanácskoztak az országos gyűlésen várható elmentétek lehető elsimítására. A községkerületi elnökök közül pénteken dr. Biedl Samu szegedi. jánosi Engel Gyula pécsi, dr. Kallós Henrik győri és dr. Szegő Miklós székesfehérvári kerületi elnökök igen élénk részt vettek ebben az akcióban és az orthodox-neológ ellentéteken kívül főképp a budai kérdés harmónikus megoldása szerepelt e megbeszélések napirendjén. Pénteken reggel Stern Samu irodai elnök, Szántó Jenő alelnök, dr. Biedl Samu és dr. Szegő Miklós, Vető Sándor budai hitk. előjáróval tárgyaltak — pozitív eredmény nélkül. Pénteken délben Stern Samu elnök szombat estére tanácskozásra kérte magához az Orthodox Központi Iroda elnökségét, melynek képviselőiben Kahán-Frankl Samu elnök, óbudai Freudiger Ábrahám hitk. elnök és dr. Reiner Imre jogtanácsos jelentek meg Stern elnöknel, aki dr. Biedl Samu és dr. Kallós Henrik, községkerületi elnököket is belevonta a tanácskozásba, de csak az imaegyesület vitás kérdésében történt némi közeledés, egyébként azonban nem járt az ötödik óra megbeszélés eredményel.

Feltűnést keltett, hogy az Orsz. Izr. Iroda elnöksége által az összes templomokban az országos gyűlés sikeréért mondatott könyörgő imák során dr. Kiss Arnold budai főrabbi, akit általában az unifikáció hívei között emlegettek — ki-

tartásra buzdította a budai ájtatoskodókat érdekeik védelmében.

Vasárnap délelőtt

a községkerületi elnökök ültek össze

és Stern Samut újból az Izr. Országos Iroda elnökévé, Szántó Jenőt alelnökévé választották. Dr. Bakonyi László irodai főtítkár előadásában elfogadták a zárszámadást és a költségelőirányzatot, majd dr. Munkácsi Ernő pesti hitk. főügyész ismertette a statutum-tervezethez érkezett módosításokat, melyek közül néhányat elfogadtak és az ügyrendet is módosították némileg és ennek tulajdonítható, hogy az Országos Gyűlés első napján vita nélkül fogadták el az ügyrendi fejezetet.

Délután ünnepélyesen

megnyitották a Zsidó Múzeumban a magyarországi zsidóság okmánytárát felölölő kiállítást.

Bőséges és értékes kiállítási anyag dokumentálja itt, hogy a zsidóság nem késői jövevény Magyarországon, hanem itt él a honfoglalás óta. A kiállítás megtekintésére egybesereglett kongresszusi tagokat Wertheimer Adolf, a Múzeum Egyesület illusztris elnöke üdvözölte, majd Stern Samu irodai elnök köszönte őket.

A késő esti órákban

a kongresszus vidéki rabbi-tagjai gyűltek egybe

a pesti Rabbiság hivatalos helyiségében, hogy megbeszéljék a statutum-tervezetnek a rabbikat érintő rendelkezéseit. A vidéki rabbik általánosságban arra az álláspontra helyezkedtek, melyet a dunántúli rabbikarnak egyik legprominensebb vezéregyénisége fejtett ki a „Zsidó Élet” legutóbbi számában névtelenül megjelent „Nagygyűlés előtt” c. vezércikkében. Abban állapodtak meg, hogy a kongresszus papi tagjai a személyes természetű viták elkerülése céljából maguk nem szólnak fel a Gyűlésen sérelmeik dolgában, hanem inkább világi tagokat kérnek fel álláspontjuk képviselőit. Dr. Groszmann Zsigmond pesti rabbit, az Országos Rabbiegyesület jegyzőjét kérte fel az értekezlet arra, hogy a megbeszélés eredményét dr. Hevesi Simon elnöknek is hozza tudomására.

Este Stern Samu irodai elnök és jeje teán látták vendégül a kongresszus tagjait.

Hétfőn délelőtt tartották meg a

kongresszust bevezető Istentiszteletet,

amelyen dr. Hevesi Simon pesti vezető főrabbi mondott a történelmi dátum jelentőségéhez méltó szárnyaló ünnepi beszédet. Istentisztelet után a mult századbeli nagy liberális magyar államférfiak szobrai koszorúzták meg, majd a temetőben a zsidó világi és papi kiválóságainak sírjaihoz zarándokoltak el. Délben a zsidó kórházat tekintették meg, ahol díszebéd várta őket.

Délután

a Pesti Chevra Kadisa jubiláris alapítási ünnepélyen

jelentek meg a kongresszus tagjai a Dohány-utcai nagytemplomban. Dr. Hevesi Simon pesti vezető főrabbi halachikus mélységű prédikációjában Mózes tanítónk szellemével állította párhuzamba a Chevra hivatását.

A kultuszállamtitkár megnyíja az Országos Gyűlést

Kedden délelőtt az Országos Gyűlés megkezdte érdemleges tanácskozását. A vallás- és közoktatásügyi kormány képviselőjében dr. Toth István osztályfőnök, dr. Sárkány Alfréd min. tanácsos és dr. Prodnán János min. osztálytanácsos a miniszterelnökség nevében dr. Pataky Tibor osztályfőnök jelent meg a megnyitáson, a főváros részéről dr. Sipőcz Jenő főpolgármester és dr. Szendy Károly polgármester. Az elnök üdvözlésére dr. Toth István kultuszminiszteri osztályfőnök a következő beszéddel nyitotta meg az Országos Gyűlést:

— Engem ért a szerencse, hogy a fontos államügyek miatt távollevő Kultuszminiszter Úr képviselőjében és üdvözöljem a Kormányzó Úr Óföméltósága legmagasabb hozzájárulásával egybehívott Izraeliták Kongresszusi Szervezete Országos Gyűlését és amikönn kifejezést adok a magyar királyi kormány megbecsülésének, a magyarországi izraelita hitfelekezet nemzethű, hasznos munkálkodása iránt, egyúttal biztosítom Önöket arról, hogy a kongresszusi szervezet most meginduló alkotmányozó munkáját megértő és jóindulatú figyelemmel fogjuk kísélni.

— Az Elnök Úr Óméltósága megnyitó beszéde feltárta azokat az okokat és körülményeket, amelyek arra vezettek, hogy ez az Izraelita Országos Gyűlés hatvanhét hosszú esztendő multán csak

most ilhetett újra egybe és csak most te-
tézheti be a hatvanhét évvel ezelőtt meg-
indított alkotmányozói munkát a magyar
zsidóság kongresszusi szervezetére ki-
ható vonatkozásban.

— Az izraelita egyetemes gyűlés ülé-
sezését hatvanhét évvel ezelőtt, 1868. de-
cember 14-én a halhatatlan emlékü báró
Eötvös József nyitotta meg, mint kultusz-
miniszter. Akkori megnyitó beszéde hűsége-
s tükrre volt e nagy államférfi fenn-
költ gondolkodásának. Báró Eötvös József
és beszédének szelme hatja át az
én szerény szavaimat, mert ennek a szó-
zatnak szelleme a maga igazságaiban nem
homályosulhatott el a mai idők borujában
sem. sőt a mostani fájdalmas megpróbáltatás-
ok között csak fokozott államérdek,
hogy a magyarországi izraelita hitfeleke-
zet kongresszusi szervezete is megte-
remthesse a szervezethez az azt a szilárd
alapián, amelyen

**a hit ápolásával és a vallásos nevelés
intézményes biztosításával
szolgálhatja hazája és felekezete
javát egyaránt.**

— Báró Eötvös József akkori meg-
nyitó beszéde szabatosan állapította meg,
hogy a magyar állam, nemcsak elismeri
az izraelita vallásfelekezetnek az autonó-
miához való jogát, hanem a felekezet fel-
adatává teszi, hogy „éppen olyan szabad,
önálló és autonóm testületet képezzen,
mint a keresztény autonóm egyházak.”

— A törvény, amelyen e kijelentés
alapult, mint törvény él ma is.

— És klasszikusan fűzi hozzá báró
Eötvös József beszéde a törvény alkalmat-
zásának egyetlen feltételét abban,
hogy „az illető vallásos társulat önmagát
kormányozni s kebelében a kellő rendet
fenntartani legyen képes, a kormány
pedig a szükséges föfelügyeletet nehézség
nélkül gyakorolhassa”.

— E feltétel teljesülése egyedül a
magyarországi izraelita hitfelekezeten
mulik. Önökön, tisztelt Országos Gyűlés,
mert tanácskozásuk eredményességének
kell igazolnia, hogy kongresszusi szerve-
zetünk önmagát kormányozni, kebelében
a kellő rendet fenntartani, s a kormány
föfelügyeletének gyakorlását nehézség
nélkül biztosítani képes.

— A magyar királyi kormány bizony-
ságot adta annak, hogy bízik e feltétel
teljesülésében, ezért adta ki a rendelete-
tet, amellyel az Izraelita Országos Gyűlés
egybehívásához hozzájárult.

— Felekezetük történetében korszakos
a feladat, amely erre az Izraelita Országos
Gyűlésre hárul. Valóban Önökön a
sor most bizonyosságát adni, hogy élni tud-
nak a joggal, melyet törvény és alkot-
mány biztosít felekezetük számára.

— Mint a magyarországi izraelita hit-

felekezet törvényes felügyeleti hatósága,
csak annak a hő óhajnak adhatott kifeje-
zést, e megnyitó ülésen: merítsenek tanu-
lságot a 68-i első kongresszus alatt és
óta történt eseményekből és építsék fel
szervezetük oly autonómiáját, mely meg-
felel báró Eötvös József történelmi szó-
zata szellemének.

— Mert eszményi célt és irányt
szabva, fejezte ki ez a szózat, hogy ami-
kor a magyar állam az autonómia elismerésével teljes jogot ad az izraelita
felekezetnek, ezt azért adja, hogy a sa-
badtság áldásos hatása alatt mind intéz-
ményei, mind összes szellemi élete fejlő-
djenek, virágozzanak és fejlődésük
eredményét annak a hazának javára for-
dítják, „amelynek alkotmánya nekik e
szabadságot biztosítja.”

Elismeréssel állapíthatom meg,
hogy az első kongresszus óta lefolyt hét
évtized alatt a magyar zsidóság — be-
váltva Eötvös elmondását — a magyar
kulturális és gazdasági életnek jelentős
tényezőjévé fejlődött és úgy közhasznú
tevékenységben, mint felekezeti intézmé-
nyekben áldásos működésében értéket be-
csülte meg a magyar állam az 1892: 42.
t. c.-ben, amellyel az izraelita felekezetet
törvényesen bevett vallásnak nyilvánította.
Ezt becsülte meg az 1926. évi felsőházi
törvényben, amellyel az izraelita felekezet
két papjának, tisztségénél fogva, a történelmi
egyházak papjai mellett helyet adott a magyar
országgyűlés felsőházában. És az államérdek
iránt tartozó kötelességének tett eleget a kormány,
amikor a Kormányzó Úr Ötömlétségiának
magas jóváhagyásával az Országos Gyűlés
egybehívásához hozzájárult.

— Országos Gyűlésük feladatát az
Elnök Úr beszéde körvonalazta. A ma-

A Kormányzó a hitéletmélyítésről

A gyűlés tagjai felállva helyükről per-
ceken át tapsolva köszönték meg az üd-
vözlő szavakat. Ezután az elnök jelen-
tette, hogy Horthy Miklós, Magyarországi
kormányzója kihallgatáson fogadja a Gyűlés
küldöttségét, ezért erre az időre fel-
üggesztette a tanácskozást. A Kormá-
nyzó elé Stern Samu vezetésével dr.
Hevesi Simon főrabbi, Szántó Jenő alelnök,
János Engel József pécsi és Kallós
Henrik dr. győri községkerületi elnökök
járultak. A küldöttség vezetőjének üdvöz-
lésére a Kormányzó úr a következő be-
széddel válaszolt:

— Köszönöm a Kongresszusi Szerve-
zetű Izraeliták Országos Gyűlése nevében
kifejezésre juttatott hódolatot.

— Készséggel adtam meg az engedélyt
Országos Gyűlésük megtartására, abban
a meggyőződésben, hogy tevékenységük

gyar királyi kormány részéről én is csak
azt hangsúlyozhatom, hogy az állam
szült vet e kongresszusi szervezet auto-
nómiájának helyes és céltudatos kiépíté-
sére. Az államnak vallásérkölcösös neve-
lésben részesült polgárokra van szüksé-
ge, aki vallásos érzésében erős és hűse-
ges, aki a vallás erkölceiben találja
élete munkája támaszát, az a vallásos
erkölceiben hasznos és hű fia lesz a ha-
zának és mindig. Csak a vallástalanság
sívár légkörében kerül meg az erkölcs,
mely minden államnak támasza, talpköve.

**Templom és iskola, pap és tanító
adja meg vallásos erkölcsnek biz-
tos alapját.**

Alkossák meg tehát azokat az egyházi és
iskolai hatóságokat amelyek 1868-ban és
azóta ki nem épülhettek, gondoskodjanak
egyházi tisztviselőinek jogviszonyaiknak
rendezéséről és szervezzék meg úgy fe-
lekezetük igazgatását, hogy

**vallásos érzésben erős, jellemben
szilárd, magyarságában pedig tántoríthatatlan
nemzedék állhasson a
magyar hazá üdvének hű szolgál-
tára.**

Nem kételkedem abban, hogy a Kong-
resszusi Szervezetű Izraeliták ezen Or-
szágos Gyűlése meg fogja találni a he-
lyes utat és meg fogja teremteni azokat
az intézményeket, amelyek példaadóként
fognak hatni azokra a testvéreikre is,
akik ma a határokon túl nézik a magyar
zsidóság szervezetének felrészülését.

— Ha Istenbe vetett erős hittel fognak
a munkához, akkor a siker nem maradhat
el. Mert amint a zsoltáros király mondja:
Áronnak háza! Az Úrban bízzál; az ilyenek
segítségére és pajzsa ő. Aki félték az
Urát, az Úrban bízzatok; az ilyenek se-
gítségére és pajzsa ő.

sikeresen fogja szolgálni a kitűzött fel-
adat megoldását.

— Remélem hogy

**Gyűlésük éreztetni fogja hatását
hítsorsosaik körében a hitélet el-
mélyítése terén is,**

mert az igazi vallásos érzés egyúttal az
erkölcsök megerősödésének, valamint a
nemzet egyetemével való összetartozás,
és a haza minden polgárával szemben a
szolidaritás minél mélyebb átérzésének
is mindenkor eleven forrása kell, hogy
legyen.

— Szívükből kívánok az Izraelita Orszá-
gos Gyűlésnek eredményes munkát.

Amikor a Kormányzó beszédét az új-
ból megnyitott ülésen felolvasták, a kong-
resszusitárok tomboló tapsviharban tör-
tek ki.

Az elnök bejelentései után előterjesztették

a módosított ügyrendi szabályzatot, amelyet dr. Bródy Ernő javaslatára vita nélkül elfogadtak, majd megalakították az Országos Gyűlés tisztikarát. Háznapgyok: Eppler Sándor és Székely Jenő, jegyzők: dr. Groszmann Zsigmond, dr. Deutsch Oszkár, dr. Kertész Béla. Az egyeztető bizottság elnökévé: dr. Gallia Gyula kúr. bírót, elnökhelyettesé: dr. Lőw Tiber tábortanácselnököt, tagjaivá: Barna Károlyt, dr. Gyulai Noé Hugót, dr. László Adolfot és dr. Munkácsi Ernőt választották, az előadói teendők ellátására pedig dr. Munkácsi Ernőt és dr. Bakonyi Lászlót kérték fel.

Ezután megkezdtek a statutum-tervezet érdemleges tárgyalását, amelyet dr. Munkácsi Ernő előadó vezetett be hosszabb beszéddel. A javaslat lényege — mondotta többek között — az autonómia helyreállítása és törvényhozó szervezet létesítése mely megfiatalítja az elavult rendelkezéseket. Ezután az elnök az általános vita folytatását délutánra halasztotta.

A statutum-tervezet vitája

A délutáni ülés első szónoka Vészi József felsőházi tag volt. Szerinte a felekezet széttagoltsága ellenére, valahányszor veszély volt, a közös védelem frontján mindig megtaláltuk az egymáshoz vezető testvéri utat. Csak a megértés alapján megvalósított és teljesen kiépített autonómiában találhatunk védelmet. Dr. Hevesi Simon pesti vezető főrabbi a rabbik jogi helyzetét és tekintélyét érintő rendelkezésekkel foglalkozott. A kultuszminiszter képviselőjének és az Államfőnek ajkáról egyaránt hallhatuk az igazságot, hogy a társadalom egyik fenntartó eleme a hit, melynek a hazafiság és a közérkölc szemponjtából hatalmas szerepe van és ezért buzdítottak bennünket arra, hogy a magunk körében is igyekezzünk a hitéletet minél jobban fejleszteni. Ezért hathatósabbá kell tennünk a rabbik és a hitoktatók működését, emeljük tekintélyüket. Hiszi, hogy a tervezet részletes tárgyalása során honorálni fogják a rabbik jogos kívánságait.

A budai autonómia védelmében

Ezután dr. Kriszthaber Adolf, a budai izr. hitközség elnöke emelkedett szólásra:

— Magam is még azon hatás alatt állok, — mondotta, — mely ezt a mai napot ünnepélyessé tette és amiről az előttem szólótt mélyen tisztelt szónokok oly szépen megemlékeztek. Ünnepélyes ez a pillanat azért, mert most már másodízben tapasztaljuk a Kormányzó Úr Öfömlétségének a magyar zsidóság irányában tanúsított igazságszerető kegyességét, amely mindnyájunkat hódolásra készített. Így az első alkalommal történt az, hogy hozzájárult ahhoz, hogy a magyar zsidó hitfelekezet képviselőit adjon a magyar országgyűlés felsőházában és ezáltal részesevé vált a magyar állam közjogi berendezkedésének. Ennek az intézkedésnek köszönhetjük azt, hogy ma a mi felekezetünk büszkesége: dr. Lőw Imánuel képviselhet bennünket az ország felsőházában. Második alkalommal, most nyilatkozott meg a Kormányzó Úr Öfömlétségének bölcsessége, amidőn alkalmat adott arra, hogy ez az Országos Gyűlés összejöjjön és a magyar zsidó hitfelekezet autonómiájának megszervezését, kiépítését és így a felekezet erkölcsi és anyagi jogainak intézményes megszervezését képes keresztül vinni és ezáltal mint egyenjogú hitfelekezet kapcsolódhatik bele a magyar állam berendezkedésébe, amittől ezt a jogot többé megvonni nem lehet. Ezért vagyunk mi mély hálával a Kormányzó Úr Öfömlétségére iránt és iparkodunk ezt a jogot tőlünk telhetőleg megalapítani.

— Midőn tehát ezen ünnepélyes pillanat hatása alatt munkába lépünk, gondolkodni kell a fölött, hogy vajjon az az előterjesztés, amely ezen Országos Gyűlés tárgyalul van előterjesztve, megfelelhet-e a kitűzött célnak, képes-e az autonómiát oly mértékben biztosítani, hogy az a célnak megfelelően.

— Sajnálatomra kénytelen vagyok kijelenteni, hogy ezt a munkálatot nemcsak tökéletesnek nem ismerem el, hanem ellenkezőleg: annyira hiányosnak és annyira tele hibával, hogy ennek hatása alatt kötelességem kijelenteni, hogy ezt a munkálatot még általánosságban sem fogadhatom el a tárgyalás alapjául.

— Ennek indoklására legyen szabad néhány feltűnő körülményre rámutatni.

— Így p. o. mindjárt kezdetben arról van szó, hogy ez az Országos Gyűlés tárgyalásainak rendjét megállapító ügyrendben, mely oly hirtelen és egyöntetű elfogadás jelül szavaztatott meg, egy olyan rendelkezés foglaltatik, amely szerint az Országos Gyűlés által elfogadott határozatok ellen semmiféle jogorvoslat-

nak helye nincsen. Már pedig ezt semmiféle körülmények között sem fogadható el és én éppen azért kénytelen vagyok kijelenteni, hogy minden körülmények között fenntartom magamnak a jogorvoslatot arra az eshetőségre, hogy ha ez a munkát nem fog olyan változások keretében menni, amely azt előzhetővé teszi. Ott van továbbá mindjárt az első intézkedés, amely arról szól, hogy az Országos Gyűlés, mint autonóm testület nem önmaga választja meg elnökét, hanem azt kívülről oktrojáltatott reánk. Már pedig minden autonóm testületnek a legminimálisabb igénye az, hogy önmaga válassza meg saját kebeléből saját elnökét és ezért ezt én egy alapvető hibának tekintem, mert meglehet ugyan, sőt valószínű, hogy esetleges választás esetében is ugyanezt az elnököt választották volna meg, de éppen azért ez a tény, hogy nem az autonóm testület választhatja meg saját kebeléből elnökét, ez azt mutatja, hogy ez az autonómia tulajdonképpen nem autonómia.

— Másik igen fontos kérdés, amely ebben a munkálomban feltűnő hiány, hogy

nem történik gondoskodás arról, hogy az összeférhetlenség a különféle pozíciókban mellőztessék.

Már pedig mégis csak igen különös benyomást tesz, ha azt látjuk, hogy minden magasabb pozícióban az összeférhetlenség nem akadály hanem egy kézen összpontosítható minden hivatal, amely irányít, vagy rendelkezést foglal magában, akkor ez semmiképpen sem felelhet meg az autonómia követelményeinek. Sajnos, tapasztalatból tudjuk, hogy ez mit tesz és éppen azért én ezen okból sem látom biztosítva azt a célt, amelyet kitűztünk magunknak, hogy az autonómiát megszervezzük és abba életet öntsünk. Igen alapvető hibája ennek a munkálatnak az, hogy az autonómia ürügye alatt tulajdonképpen a hatalmi pozíciókat építi ki: következetes módon. Úgy, hogy lehetővé válik, hogy ennek révén az egész magyar zsidóság anyagi és erkölcsi érdekei egy kézben egyesüljenek és egy akaratú függjenek, amely akaratnak megbízhatóságát semmiképpen sem tudjuk elhinni. Ez tehát nem autonómia volna, hanem autokrácia, amely egyáltalában nem felel meg annak a fogalomnak, amelyet mi az önrendelkezési jog alatt értünk és amely

PÉNTEK ESTÉK

Imákba foglalt érzések és gondolatok

Írta:

Dr. ÁDLER VILMOS hatvani főrabbi

Ara: 5 pengő

Kapható a szerzőnél Hatvanban

Ka tájós lábain gyógyítani akarja és elegáns cipőben akar járni, akkor cipőt NAGY S. modern ortopéd-cipésznél késztesse: **Muzeum-körút 11** (Fr. Károlyi u. old., Thivó 86-1-86)

végeredményben csak szerencsétlenséget hozhat, de semmi esetre sem szolgálhatja a hittelekezet javát.

— Ott van továbbá a legnehezebb és a

legmóstabbb része ennek a tervezetnek, hogy az adómegosztást követeli a községek között,

amely végtelen bonyodalmakra, állandó veszekedésekre s a legnagyobb kellémtlenségekre ad módot, amely semmiesetre sem lehet hasznára a hitközségeknek, ha azokat ilyen kérdésekben egymással szembe állítjuk.

Itt van pl. Buda esete.

Né méltóztassanak ezt tőlem rossznéven venni, hogy ezzel a példával szolgáljak, mert ezt alaposan kitanultuk. Mert így pl. eszébe jutott valakinek, hogy a Budai Hitközséget meg kell szüntetni és bele kell olvasztani a Pesti Hitközségbe és miután az símán nem ment, kitalálták az adómegosztás kérdését, ez pedig olyan nehéz rendelkezéseket tartalmaz magában, hogy ha ez símán keresztül megy, Buda létele teljesen megvan bécítva és lehetetlenné van téve, melybe semmi körülmények között bele nem nyugodhatunk.

— Ez nemcsak budai kérdés, hanem bizvást mondhatnók, hogy ez az egész magyar zsidóságnak a kérdése. Az előttem szóltott igen tisztelt Vészi József úr szavakkal esetelte, hogy mennyire szükséges a magyar zsidóság egysége. A zsidó egységre kell törekedni, de nem úgy, hogy az örendelkezési jogot megszüntetjük, hanem párhuzamosan kell haladnunk és dolgozunk egységes elgondolással, egyes intézmények szervezésével és fenntartásával, a testvériség ápolásával és általában minden zsidó kérdésnek egyöntetű rendezésével. Minthogy azonban a lefektetett szabályokkal nem látom az autonómiát biztosítottak, ezt a munkálatot még a tárgyalás alapjául sem fogadhatom el.

Vita a statutum sürgősségéről

Dr. Biedl Samu szegedi községkerületi elnök polemizált ezután dr. Krisztháber Adolfjal. Sürgős az új statutum és ha a tervezetet nem fogadná el az Országos Gyűlés az általános vita alapjául sem, az a veszély fenyegetne, hogy újabb félszázadra kellene elhalasztani a kongresszusi zsidóság jogi szervezésének kiépítését. A javaslatoknak kifogásolt része Szegelelől származik, melynek az a fel fogása, hogy igenis korlátozni kell az autonómiát. A Jeruzsálem ostroma idején folyt testvérharcokra célozva hangsúlyozza, hogy nem szabad megismételni a tragikus történelmi hibát, hanem kéz a kézben dolgozzunk

egymással. — Dr. Fischer Benjámín főrabbi a rabbiknak a statutum-tervezethez kontemplált sérelmeit tette szóvá, sürgette az orthodoxiával való megegyezést és hatályos intézkedéseket kíván a hitélet terén. — Dr. Kauders Ferenc (Körmen) az ifjúság problémájára hívta fel a figyelmet.

Dr. Orova Zsigmond, az óbudai hitközség elnöke megérti dr. Krisztháber aggodalmait, de nem látja a helyzetet olyan sötétnek, mert meggyőződése, hogy a részletes tárgyalás során az adóztatás kérdésében is lehet kiegyenlítő megoldást

Tüntetés a budai autonómia mellett

A keddi tanácskozások befejezte után a budai hitközség előjárósága a hitközség Zsigmond utcai tanácstermében vacsorán látta vendégül a kongresszus vidéki tagjait, akiknek sorában ott láttuk többek között Bíró Jenőt (Pécs), dr. Berger Samut (Kaposvár), dr. Dénes Mórt (Vasvár), dr. Goitein Gábort (Kaposvár), dr. Greiner Józsefet (Pécs), dr. Deutsch Zsigmondot, a pécsi hitközség elnökét, dr. Oszmann Aurél kaposvári hitközség elnököt, dr. Porges Miksát (Pécs), dr. Schwartz Andor battonyai elnököt, dr. László Adolfot (Szeged), dr. Ujházi Hugó szigetvári elnököt, Vértes Miksát (Szeged), Vida Dezső mohácsi és Vida Miklós siklósi hitközség elnököt, stb. A budai előjáróság élén dr. Krisztháber Adolf elnökkel fogadta őket és nagyszámban jelentek meg a vacsorán a budai képviselőtestület tagjai is, akik meleg szeretettel üdvözölték a vendégeket.

Dr. Krisztháber Adolf pohárköszöntőjében üdvözölte a kedves vendégeket és felhívta figyelmüket a budai autonómia híveinek küzdelmeire, majd dr. Kiss Arnold budai vezető-főrabbi adott kifejezést fájdalomának, hogy nézeteltérések vannak a zsidóság körében.

Dr. Greiner József pécsi hitközség elnök elsősorban dr. Krisztháber elnököt köszöntötte, aki az Országos Gyűlésen egy ösztönös ellenséges hangulat pergőtűzében klasszicitással tudta védeni hitközsége ügyét. Meggyőződött arról, a kapott információkból, hogy ha változatlanul fogadják el a statutum-tervezetet, úgy az Buda halálát jelenti. De egy 800 éves hitközség vezetői szívük utolsó dobbanásával állni fogják a küzdelmet, melybe belekényszerítették őket. Szeretne módozatokat hallani a veszély elhárítására. Ha mégis bekövetkezik az az állapot, melytől a budaiak félnek, úgy az egész magyar zsidóság egy szálga a budai hitközség mellett lesz.

Gerő Ödön a budaiak helyzetét esetelte, önmagát plagizálva azt kérte, hogy ha békéről van szó, hagyjanak neki bé-

találni. Mint a múltban, most is ellenzi a felekezeti pozícióknak egy kézben való összpontosítását, de az elnök személyében biztosítékot lát abban, hogy az összeférhetlenség hátrányait nem fogjuk tapasztalni. — Alapi Béla a pest-budai fuzió mellett beszélt, dr. Vörösvény Miklós a vallási élet terjesztésének és a hitélet mélyítésének fontosságát fejtegette, végül dr. Berger Samu, a kaposvári Cherva elnöke a magasabb szempontokra hivatkozott, amelyek szükségessé teszik az egységes szervezést. Az elnök ezután a vita folytatását másnapra halasztotta.

két. Dr. Oszmann Aurél kaposvári elnök véleménye szerint Buda sorsa fölött csak Budának van joga határozni. Biztosítja Budát támogatásáról. Dr. Illés Jenő arra kérte a megjelent kongresszusi tagokat, hogy méltassák figyelemre a hitközségi alkalmazottak jogos kívánságait. Dr. Schwartz Andor battonyai elnök a régi szeretetre utalt, mely az ő községéből már kezdettől fogva Buda felé sugárzott.

Auer Róbert, a budai hitközség pénzügyi előjárója esetelte a tervezet sérelmes adómegosztási rendelkezéseit. Dr. Csobádi Samu hitközség elnök arra kérte a vendégeket, hogy segítsenek szavazatukkal megmenteni a budai hitközséget. Geszt Ferenc, a budai autonómiát védő párt elnöke a fenyegető veszedelmere mutatott rá és előre megköszönte, hogy a megjelentek a kongresszuson is igyekeznek ártalmatlanná tenni a budai autonómia elsüllyesztésére elhelyezett aknákat. A vacsora a késő éjszakai órákban emelkedett hangulatban ért véget.

Általánosságban elfogadva

Szerdán reggel folytatták az általános vitát. Dr. Halász Márton (Cegléd) az adómegosztás kérdésénél a kisebb hitközségek védelmét kérte. Dr. Kiss Arnold főrabbi örvend a vallásos élet fellendítésére irányuló tendenciának. Székely Ferenc az ő 1912. évi kezdeményezésének a politikai központnak megalapozását látja a javaslatban. Dr. Vida Sándor (Csongrád) és dr. Schwartz Arnold (Battonya) részletkérdéseket tettek szóvá.

Sándor Pál nagy fontosságot tulajdonít annak, hogy a kongresszusi zsidóság végre kiépítheti autonómiáját. Dr. Fábiny Béla szerint a régi kongresszus a gettóból kiemelkedett zsidóságnak az egyenjogúság felé való törését fejezte ki. Katasztrófa-politikának tartja, hogy másutt az az egyes vallásfelekezetek, ahelyett, hogy erős hatalmas falankszban egyesülnek, a gyűlölet szétdaraboltságában ál-

lanak egymással szemben. Beszéde közben érkezett meg Dr. Tóth István kultuszminiszteri osztályfőnök, aki az elnök üdvözlésére kijelentette, hogy nem ellenőrzésre érkezett, hanem mint magánember, mert érdekli, hogy a tanácskozások során milyen kívánások merülnek fel. Dr. Gál Jenő a tradíciót látja megvalósulva a javaslatban és a népek megértését, közeledését hirdeti. Dr. Donáth József hitk. elnök (Kecskemét) és Dr. Róth Sándor (Kőbánya) a javaslat mellett szóltak fel, majd Wertheimer Adolf indítványozta, küldjenek üdvözlő táviratot Eötvös József báró családjának élő tagjainak.

Stern Samu elnök a felszólalásokra reflektálva kijelentette, hogy nem tekintí véglegesnek a rabbinak a szabályzatban körülírt jogi helyzetét, hanem meggyőződése, hogy a szabályozás idővel a rabbik jogainak teljes kiépítéséhez vezet. Nem akarja veszélyeztetni Buda érdekeit. Ezután az országos gyűlés — miután dr. Kriszthaber budai elnök kapacitálásoknak engedve hozzájárult a javaslatnak általánoságban való elfogadásához — egyhangulag megszavazta a tervezetet általánoságban, melynek részletes tárgyalását délutánra halasztották.

A szerda délutáni ülésen a hitközségek szervezetéről szóló szakaszokhoz Löwi Manó (Aszód), Pfeiffer Izsák főrabbi (Monor), Somogyi Béla dr. (Marcali), Fischer Benjámín főrabbi, Szegő Miklós dr. (Székesfehérvár), Vida Sándor dr. (Csongrád), Schwarz Andor dr. (Battonya) Kiss Arnold főrabbi, Erdély Ernő dr. (Győr), Wertheimer Adolf, Zuckermann Andor dr. (Szentés) Grossmann Zsigmond főrabbi és Heves Kornél szólni főrabbi szóltak hozzá. Az előadói reflexiók után az 1—31 szakaszokat változatlanul elfogadták. A tanácskozást ekkor csütörtökre halasztották.

Hóman miniszter beszéde

Az Országos Gyűléstagjai este a Vigadóban ültek össze díszvacsorára, amelyen a hatóságok fejei is megjelentek. Az elnök üdvözlő beszéde után dr. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter a következő beszédet mondotta:

— A mai történelmi idöket a materialisták gazdasági erökkel magyarázzák és gazdasági okokon keresztül keresik a folyamatban lévő nagy gazdasági, társadalmi, politikai válság okait. A materialisták azonban tévednek. A ma tényeinek orvoslásánál nekünk a szellemiekhez kell visszatérnünk és ezek keretében a pozitív hithez, a vallási gondolathoz

— Ebből kifolyólag én, mint a vallásügyek minisztere, fenntartás nélkül támogatom, minden olyan törekvést, amely a vallásos gondolat és az erkölcsiség meg-

erősítésére, a hitélet elmélyítésére irányul. (Éljenzés.) A nemzeti élet szempontjából fontosnak tartom a vallásfelekezeti belső életnek kiépítését. Fontosnak tartom ezt vallási, de pedagógiai, szociális és karitatív szempontból is. És itt van az a pont, amelynél meg kell állapítanom, hogy a most Budapesten ülésező izraelita országos gyűlésben én egy pozitív munkát végző szervezet látok, és azért tartottam helyesnek, hogy az elnök úr ennek a gyűlésnek oly keretek és formák közt való egybehívását és megtartását kérje, amely keretek között az első kongresszust 1868-ban is megtartották.

— Amidőn mérlegelem azt a meleghangú üdvözlést, amelyben részesültem, úgy érzem, hogy ebben az elismerés és méltánylás jelét kell látnom, elismerést és méltánylást annak, hogy én, mint a vallásügyek ezidőszertinti felelős minisztere, igazságosan és pártatlanul törekszem minden vallásfelekezeti ügyében eljárni (éljenzés és taps), elismerését és méltánylását annak a felfogásomnak, hogy én a vallásfelekezeti élet, a vallásos gondolat és a hitélet elmélyítésére irányuló törekvéseket nagyörömmel és megelégedéssel szemlélem, mert meggyőződésem, hogy a magyar zsidóság, amely a maga hitélete keretén belül a szellemi eröknek és a nagy gondolatoknak apóloja kíván lenni, az a nemzet életében sem lehet más, mint a magyar nemzeti eszmének hű istápolója.

Rabbik az előljáróságban

Csütörtökön reggel 9 órakor folytatták a tárgyalásokat. A községkerületek fejezeténél dr. Orova Zsigmond (Óbuda), majd dr. Balázs Adolf (Pestszenterzsébet) szólt fel, aki az újpesti községkerület kettéválasztását kívánta és Pestszenterzsébet székhellyel újabb községkerület létesítését indítványozta. Stern Samu elnök és dr. Munkácsi Ernő előadó felvilágosításai után az Országos Gyűlés az újpesti községkerület fenntartása mellett határozott, azzal, hogy az alsódbasi járást is ehhez a községkerülethez csatolta. Dr. Friedmann Dénes (Újpest) szintén eh-

Példátlan botrány egy főrabbi körül

Fischer Benjámín főrabbi felszólalása közben példátlan botrány kerekedett. Amikor a főrabbi fölállott, hogy a szónoki emelvényre lépjen, különösen az elnöki emelvény felől kezdtek kiáltozni:

— Eláll, eláll!

A főrabbi azonban mégis belekezdett beszédjébe, amelyet szinte minden szava után közbeszólásokkal zavartak meg az elnöki emelvényen ülő Szegő Miklós dr. és Goldschmidt vidéki elnökök. A szónoki pulpitus alatt ülő ujságírók többször föl-szóltak az emelvényre, hogy hagyják beszélni a főpapot, de ez sem használt. Maga

hez a kérdéshez szólt fel.

Nagyobb vitát provokált az a kérdés, hogy a hitközségi elnök hivatalból legyen-e tagja a községkerület képviselőtestületének. Kozma Gyula (Óbuda), Vida Dezső (Mohács), dr. Biedl Samu (Szeged), dr. Orova Zsigmond (Óbuda), dr. Neuhäuser Imre (Székesfehérvár) és dr. Vida Sándor (Csongrád) felszólalása után az előadó módosítását fogadták el. Ezután dr. Reutsch Oszkár (Újpest), dr. Kecskeméti Ármán (Makó) és Löwi Manó (Aszód) szóltak még fel a községkerület kérdéséhez.

A hitközségi tagokra vonatkozó fejezetet változatlanul fogadta el az Országos Gyűlés. Élénk vita fejlődött annál a kérdésnél, vajjon a hitközség előljáróságának hivatalból tagja legyen-e a rabbi. Errevonatkozólag dr. Schwarz Andor (Battonya) terjesztett elő indítványt. A vitában résztvettek dr. Goldberger Ödön (Csurgó), dr. Fischer Benjámín (Pest) főrabbi, dr. Zuckermann Andor (Szentés) és dr. Jász Béla (Jászberény). Majd dr. Kallós Henrik, indítványára a vitát bezárták. Az elfogadott határozat szerint ebben a kérdésben az egyes hitközségek autonóm jogkörükben alapszabályaikban önállóan vannak hivatva intézkedni.

A hitközségi igazgatás kérdésénél a budgetjog problémáihoz szóltak hozzá dr. Rosenthal Jenő (Zalaegerszeg) és dr. Orova Zsigmond (Óbuda). A rabbik fejeteze haszasabb vitára adott alkalmat, amelyben dr. Tóth Lajos (Kisújszállás), dr. Halpert Salamon (Tapolca), dr. Szegő Miklós (Székesfehérvár) dr. Rosenák Miksa, dr. Grossmann Zsigmond és dr. Endrei S. Henrik rámutattak azokra a visszasságokra, amelyek abból fakadnak, ha a rabbiszéket hosszabb ideig betöltetlenül hagyják. Dr. Hevesi Simon és dr. Fischer Benjámín felszólalásai a rabbiképesítés kérdésével foglalkoztak, amelynek során az Országos Gyűlés tagjai egyhangúan az Országos Rabbiképző Intézet kiváló eredményeit ünnepelték élénk tapsal és közbekkiáltásokkal.

az Országos Gyűlés elnöke a zajongással folyó szónoklatba nem avatkozott be. Fischer dr. a közgeszólások ellenére kifejtette, hogy a zsidó tradíciók nem a képezdei vizsgát írják elő, hanem rabbiknak azt fogadják el, aki semichét kapott semichével rendelkező mestertől. Módot kell tehát nyújtani arra, hogy a jesivából kikerült rabbi is lehessen segédrabbi, majd rabbi. Megemlítette, hogy hivatali elődjei, Adler Illés dr. és Pollák Ezékiel sem voltak szemináriumot végzett rabbik, mégis „jól ellátták tisztüket, vagy épen ezért látták el jól.”

A rabbik asztala felől erre zugó közbeiktatások hangzottak el, majd Szegő Miklós dr. székesfehérvári elnök felugrott helyéről és a rabbi felé kiáltott:

— Hát nincs magának előjárója, aki leparancsolja a szószékről!

Ebben a pillanatban Petschauer Attila, az újságírói működést kifejtő vivóvilág-bajnok és a Zsidó Élet munkatársa fölugrottak helyükről és az elnök emelvény zajongóival szemben védelmükbe vették az ősz papot.

— Mégis csak, hallatlan, hogy csöppnyi tiszteletet nem tudnak érezni egy zsidó pappal szemben! — kiáltotta Petschauer.

— Hallatlan, hogy az elnöki emelvényről zavarják és sértegetik a papot! — kiáltotta lapunk képviselője.

— Majd megtanítjuk Önöket, hogy papjainkat megbecsüljük, — kiáltotta magából kikelten Petschauer. Az elnökök meglepődve az általuk nem ismert két újságíró fellépésén, hallgattak, majd Szegő dr. visszanyerve lélekjelenlétét, megkérdezte Petschauerától: Kicsoda Ön?

— Petschauer Attila vagyok — felelte stentori hangon — és ha parancsolja, rendelkezésére állok, de nem tűröm, hogy einöki hatalmaskodásával sértegessen zsidó papot. Keresztény világi ember ilyet a lelkiismeretével nem merészelne csinálni.

Az elnökök elhallgattak. Fischer főrabbi csendesen leszólt a szószékről:

— Ön derék, igaz zsidó ember!

Ebben a pillanatban megérkezett Petri Pál, volt kultuszállamtitkár az ülésterembe és mindenki elhallgatott. Később Goldschmiedt elnök lejött az újságírókhoz és bemutatkozott. Fischer Benjámín megmagyarázta, hogy nem akarta a szeminarista rabbikat megbántani, csak azt akarta érzékeltetni, hogy különböző árnyalatok vannak a zsidóságban, amelyek más-más igényűek. Elképzelhetők gyülekezetek, ahol épen nem szeminarista rabbi jobb szolgálatokat tehetnek. Indítványt is nyújtott be, hogy Háftárával rendelkező rabbi is alkalmazhatók legyenek, de ezt az elnök, azzal az indoklással, hogy vallási kérdést tartalmaz, nem bocsátotta tárgyalás alá.

Petri Pál a zsidóságról

A kongresszus tanácstermébe ekkor lépett Dr. Petri Pál nyug. kultuszállamtitkár, aki az elnök üdvözlésére így válaszolt:

— Öszinte örömmel állok itt Önök előtt, mert az Önök gyülekezetében némiképpen több, mint tizenkét esztendő munkámnak a gyümölcsét, betetőzését látom. Mint méltóztatnak tudni, vallás- és

közoktatásügyi államtitkári állásomban mindig a törvényes állásponton voltam; a zsidóságnak a törvényben biztosított jogait feltétlenül respektáltam és ezen túlmenően is igyekeztem az egyenlőség és viszonyosság szellemében e felekezet részére mindazt biztosítani, amit az állam nehéz pénzügyi helyzete ellenére, a felekezetek támogatásárára, az ö kulturális és szociális munkásságuk méltánylásaképpen nyújtani lehetett. Hogy Önök itt vannak, ez nagy öröm nekem, mert a Szentírás egy parancsának megvalósulását látom az Önök gyülekezetében. Én, mint protestáns ember, a mi hitünk forrásait kutatva, amelyek egész Mózes könyvéig nyulnak vissza, olvastam azt a történetet, mely arról szól, hogy Mózes apósa, Jetro, azt mondta Mózesnek, amikor a sok munka sulya alatt lerokadt, hogy nem jól teszed, ha egyedül tanítod a népeket a törvényekre és a törvényes rendelkezésekre, egymagad ezt az óriási terhet nem bírod, végy magad mellé vezetőket a százakból és az ezrekből és ha így teszel, élni fogsz sokáig. Mózes így cselekedett és minden idők legtökéletesebb törvénykönyveit elkészítette. Ennek a szellemnek kifolyása ez a kongresszus is. Ez az Országos Gyűlés is azt célozza, hogy a zsidóság vallásos megszervezése révén a hitélet és az erkölcs megerősödjék. Ez rendkívül fontos az állam szempontjából, mert az állam csak oly polgárokkal támaszkodhat, akik hitben erősek. Ezért az Önök munkája államérdek is.

— Ez a nagygyűlés elsősorban a kongresszista izraeliták számára fontos, mert új erők forrását jelenti és a megalkotandó új statutumok a kongresszusi zsidóságnak modern szervezetére éreztetni fogják áldásos hatásukat. Önöknek azonban tanácskozásai során arra kell gondolniok, hogy ezek a határozatok nemcsak Önöknek szólnak, hanem Önök felé tekintenek a fölünk elszakított területeken élő zsidó hittestvéreik is, (hosszas eljen-

zés és taps) és az elszakított területeken élő hittestvéreik százezrei az Önök magatartásából merítenek erőt egy jobb jövő számára, az Önök hite fog beléjük bizodalmat önteni egy szebb jövőt illetően. (Taps.) Gondoljanak arra, amire én gondolok: zsaías prófétának van egy mondása, mely aképen szól, hogy: „Bizál az Urban és szárnnyakat kapsz, mint a saskeselyű, megnövekednek erőd.” Ezt mondom én is. Azok, akik hívők, akik biznak a jövőben, erejükben megnövekednek és ezt a megnövekedett erejüket át fogják plántálni az egész hazafiasan gondolkodó magyar zsidóságra és ennek lelkesedése, ereje, megerősödése a magyar haza feltámadásának is egyik elősegítője lesz. (Hosszantartó élénk éljenzés és tps.)

Petri Pál dr. az üdvözlőbeszéd után eltávozott és az Országos Gyűlés folytatta a vitát. A rabbiképesítések kérdéséhez még dr. Kss Arnold budai vezető-főrabbi dr. Kallós Henrik (Győr) szóltak hozzá, végül vitabezárási indítvány érkezett, amelynek elfogadása után Stern Samu elnök a vitát erre a kérdésre beresztette. Délután 2 órakor az ülés folytatását 5 órára halasztották.

A rabbik és hitközségi alkalmazottak

A délutáni ülésen a rabbik és felekezeti alkalmazottakra vonatkozó fejezetet tárgyalták. Az alapos vitában dr. Herczog Manó kaposvári főrabbi, dr. Szegő Miklós községkerületi elnök, dr. Kiss Arnold budai vezető-főrabbi, dr. Kun Lajos veszprémi főrabbi, Wertheimer Adolf, az IMIT elnöke, dr. Pfeiffer Izsák monori főrabbi, Ungár Sándor (Kispest), Vida Dezső (Mohács), dr. Gyulai Noé Hugó (Pest), dr. Horovitz József szombathelyi főrabbi, dr. Barna Károlyi előjáró és dr. Kriesz-haber Béla pestszenterzsébeti főrabbi vettek részt. Beható tárgyalás folyt dr. Gallia Béla kuriai bíró indítványa körül, mely a hitközségi alkalmazottak kedvezőbb joghelyzetének megteremtésére irányult. Stern Samu elnök is hozzájárult ehhez az intencióhoz. Majd dr. Biedl Samu és dr. Kallós Henrik községkerületi elnökök fejtették ki, hogy a hitközségi tisztviselők jogos igényeit harmóniába kell hozni a hitközségek teherbíró képességével. Ily értelemben módosították is az eredeti szöveget. Letárgyalták még a felekezeti bráskodásról szóló fejezetet, melynek vitájában dr. Goitein Gábor (Kaposvár), dr. Löw Tibor itélőtáblai tanácselnök (Pest), dr. Várkonyi Kálmán, (Pest), Jánosi Engel József pécsi községkerületi elnök stb. szólaltak fel. Egy órai vacsoraszünet után az éjféli órákig folyt tovább az új statutumok részletes vitája az Izraelita Országos Gyűlésben. A vitát pénteken reggel 9 órakor folytatják.

PURIM ÖRÖMEIT

növeli, háztartási gondjait csökkenti, ha megrendeli

A ZSIDÓ HÁZIASSZONY KÖNYVE

kóser szakácskönyvet, amely tartalmazza a háztartás összes tudnivalóját, közel 1000 kitűnő receptet, cukor, vese és gyomorbetegéket diétáját stb. **legalkalmasabb purimi ajándék.**

Ára: 4 80

Megrendelhető: **Abrahám** - nyomda Kecskemét.

Előadást tartott pesten a bécsi hitközség elnöke

Az Országos Gyűlés előestéjén megérkezett a Cionista Szövetség meghívására Bućapestre dr. Desider Friedmann, a bécsi hitközség elnöke. Kizárólag a cionisták vendége volt és bár előadást is tartott, a neológ zsidóság hivatalos vezetői nem jelentek meg meghalgtatására, s hétfői napra, amikor a vidéki küldötteknek megmutatták a pesti zsidó intézményeket, számára nem juttattak el meghívót. Az Országos Iroda, a községkerület és a pesti hitközség közös elnöke beírta, hogy szállodájába névjegye leačásával tisztelje meg bécsi elnöktársát.

A zsufolásig megtelt Lloyd-teremben Miklós Gyula dr. nyitott meg az ülést. Beszédében *élesen kikelt a hivatalos vezetők ellen*, akik sehogy sem akarnak a Palesztina munkában résztvenni. Foglalkozott az Országos Gyűléssel is és bejelentette, hogy *több javaslatot terjesztettek a kongresszus elé, amelytől eredményt nem várnak, mert évtizedek óta érvényesül az az elk., hogy a plutokrácia kerül a vezető pozíciókba*, amelyből hiányzik az érzés a zsidó temegek szociális és kulturális kívánásai iránt.

Utána kezdte meg előadását dr. Desider Friedmann, aki kijelentette, hogy nem engedhetjük meg magunknak azt a luxust, hogy pártszempontból kikapcsoljuk a zsidóság bármelyik rétegét a munkából. Mint osztrák állampolgár a bele nem avatkozás híve ő is és így nem óhajt az itteni zsidó viszonyokba beleszólani. Csak tárgyilagosan óhajtja ismertetni a zsidó hitközségek feladatait és történelmi fejlődését.

Históriai áttekintést nyújtott a hitközségekről az ókorban, középkorban, amikor még a hitközségek az összes zsidó érdekek képviselői voltak majd áttért az asszimiláció korszakának ismertetésére, amikor a hitközségek az általános zsidó érdekek helyett kizárólag a valási kultuszt helyezték előtérbe, így lett a népközségből — Volksgemeinde — hitközség — Kultusgemeinde. — A mai súlyos viszonyok között azonban, amikor a zsidóságot mindenfelől gazdaságilag is igyekeznek háttérbe szorítani, nem elégedhetünk meg azzal a szűk hatáskörrel, amit a hitközség kifej, hanem kell, hogy a hitközség kiterjessze működését az összes szociális, gazdasági és minden zsidó szempontból égető kérdésre. Herzl azért tar-

totta szükségesnek a hitközségek meghódítását, hogy azok ne legyenek egy *notabilitásokból álló kisebbségi akaratsnak kifejezői*, hanem a valóságos népakaratnak tehát az egész zsidóság érdekeinek képviselői.

Ezután áttért az osztrák zsidó viszonyokra és ismertette a Palesztina-munkát a hitközségek keretein belül is.

Részletesen ismertette a bécsi hitközség kulturális és szociális intézményeit.

Kahan Nison dr. üdvözölte beszédéért Friedmann dr.-t, majd összehasonlításokat tett a bécsi és pesti hitközségek között. *Éles szavakkal ülte el a mindjárti térhódító omnipotenciát, amely a*

pesti zsidóság vezetőségében megnyilvánul és valóságos „Führer“ testületé akarja alakítani.

Az előadás után a bécsi elnök sajtófogadást rendezett. A „Zsidó Élet“ munkatársa itt megkérdezte, hogy *miként áll a tradícióhú elemeknek a bécsi hitközségből való kiválási akcióu?*

— Mindössze háromszáz adófizető tag részéről nyilatkozott meg. — válaszolta, — a kívánság, hogy külön hitközségben tömörüljön. Az osztrák kormány nem teljesítette különválásra való törekvésüket, amit a bécsi hitközség is elszentelt. Mindenkitől távol áll azonban hogy bárkit vallás érdekeiben korlátozzon.

A továbbiak során az osztrák zsidóság sorsáról számolt be és reménykedésének adott kifejezést, hogy *hittevéreink Ausztriába nem lesznek alárendelt helyzetű polgárok.*

Magyar könyvet a jeruzsálemi egyetemi könyvtárnak!

Irta: dr. Heller Bernát

Az új életre ébredő Szentföld csodái közé méltán sorakozik a jeruzsálemi könyvtár. Egyetemivé 1924-ben alakult, tehát mindössze 11 éves s máris a zsidóktól fenntartott könyvtárak első helyére emelkedett, túlszárnyalva még a new-yorki Jewish Theological Seminary könyvtárát is, mely a maga 100000 kötetével, 6000 nagyértékű kéziratával Európa bámulatát és irigységét kelti. A jeruzsálemi könyvtár közel 300.000 kötetre vitte fel, a muszlim Keleten is a legtekintélyesebb könyvgyűjtemény.

Hivatása többszörös. Városi könyvtár is: gondoskodik a jeruzsálemi lakosságnak a muszlim és keresztény lakoságnak is, valamint a jeruzsálemi kórházak olvasóinak szükségleteiről. Továbbá egyetemi könyvtár: el kell magát látnia történelmi, irodalmi, természettudományi, matematikai folyóiratokkal és szakművekkel. De legfőképp zsidó könyvtár: 300.000 kötet köztül eddig mintegy 90.000 a zsidóság körébe vág.

Aziránt nyilvánulhatott aggodalom, hogy Jeruzsálem a zsidóság *politikai* középpontjává legyen. De minden aggodalomnak el kell némulnia aziránt, hogy Jeruzsálemet a zsidóság *kulturális* középpontjává avassuk. Minden irodalmi megnyilatkozásnak, mely a zsidó

történelemre, vagy irodalomra vonatkozik, Jeruzsálemben is van a helye.

Ezért minden ország zsidóinak feladata, hogy a jeruzsálemi könyvtár egyetemes kiépítéséhez hozzájáruljanak. A magyar zsidóságra ebből az a kötelesség hárul, hogy a magyarnyelvű, vagy a Magyarországon megjelent zsidó vonatkozású nyomtatványokkal ellátssa, kiegészítse a jeruzsálemi könyvtárt.

Igaz, a magyar zsidóság szegény, mérhetetlenül szegényebb, mint 1914. előtt. De buzduljunk a német zsidóság példáján. 1934-ben mintegy 20.000 könyv került Németországból a jeruzsálemi egyetemhez — megindító bizonyossága a megtüport német zsidóság nemes áldozó lendületének, — bizonyossága az ottani könyvtárbizottság kitünő szervezőjének, Hofmann Ernő honfitársunknak lelkes buzgalmáról.

Evvel szemben hazánkban elszomorítóan kevés történt. Balogh Jenőnek, a Magyar Tudományos Akadémia főtítkáranak, a nagy megértőnek és Berzeviczy Albertnek, a tág szemkörű államférfiúnak köszönhetjük, hogy a Magyar Tudományos Akadémia egyszerre több száz kiadvánnyal gyarapította a jeruzsálemi könyvtárt s azóta többször megismételte küldeményét. Klebsberg

H Y P E R O L ideális száj- és torok-öblögető

Kunó gróf személyesen megbeszélte Magyar delegátussal a magyar hozzájárulást a jeruzsálemi könyvtárhoz és kilátásba helyezte a magyar kormány-nak bő ajándékát. Halála folytán ez az ígéret beválatlan maradt. Mi várható a magyar zsidóságtól? 1. A magyarországi héber kiadványok, amelyek akár Budapesten, akár számos vidéki nyomda egyikében pl. Vácott, Munkácson, Pá-pán, stb. megjelentek. 2. A zsidó vonatkozású magyar nyomtatványok, így a magyarországi antiszemita irodalom is. 3. Magyar zsidó folyóiratok. 4. Magyar szépirodalom is, mely iránt Szent-földön élénk az érdeklődés.

Ma a közel 300.000 kötetnyi gyűjteménynek tekintettel a tetemes szállítási költségre, már nem tanácsos válogatás nélkül küldeni a könyvet. Kár volna a kettős példányokat szükségtelenül halmozni. Aki kész könyveket följárlani, az küldje meg jegyzéküket akár a Pro Palesztina címére, VI. Andrásy út 67, akár Dr. Heller Bernát címére, II., Bimbó utca 5. A följárlott művek lajstromát Jeruzsálembé terjesztjük, ott a katalógusok alapján megállapítják, mire tartanak számot. A magyar zsidóság, reméljük, le fogja róni ezt a tartozását a Szentföld iránt.

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy az Országos Gyűlést bevezető Do-hány-utcai ünnepélyes istentiszteleten ér-dekes epizód történt. A budai vezető fő-rábbi beült a betegon fekvő dr. Fischer Gyula főrabbi helyébe, mire az egyik rosszenyelű vidéki kongresszusi rabbi-delegátus megjegyezte: „Kész a fúzió: a budai főpap a maga részéről már — unifikált!”

TAGADJÁK, DE IGAZ,
hogy a kongresszusi tagokat kalauzoló pesti vezetőség a hétfői temetőjárás alkalmával megfélekedezett dr. Lederer Sándor sírjáról, legalábbis az erről szóló hi-zatalos közműniké kifejtette a listából a nevet. Nem nagyon pontosan tájékozva arról, hogy a túlvilági lelkek olyan könnyen felejtnek-e, mint amilyen könnyen itt lent felejtik el őket, aligha a jó lelki-ismeret tartotta távol a Sip-utcai ka-lauszokat a pesti hitközség legnagyobb el-nökének sírjától. Talán attól tartottak, hogy a sír fölött lebegő szellem kellemet-len kérdéseket tárd hozzájuk intézni. Például, hogy talán elveszett az a bizonyos Lederer-serleg, amelyről az utóbbi években megfélekedeztek Színházsz Tóra nap-ján és hogy mi van azszal a bizonyos fontkölesönnel, amely miatt annyit tá-

madia őt annakidején a kortésia, amely-ből azonban templomokat és iskolákat építettek a pesti hitközség vezetőinek di-csőségére, amely intézmények falaira nem felejtették el rávésetni a saját nevüket, csak a kezdeményező és építő nevét felejt-ették ki onnan, — igen, mi van azszal a fontkölesönnel, amelynek visszatartott an-nuitásos törlesztési részleteiből pótolják is a deficitet?...

TAGADJÁK, DE IGAZ,
hogy bizonyos érdekelt körök annakide-jén igen rossz néven vették Gerő Ödön kitűnő kollégánktól budai hitközségi elő-ljárói minőségben eléjtett szellemes meg-jegyzését: „(Azt mondják, ők békét akar-nak. Hát hagyjanak nekünk békét.)” Most az orthodoxokra applikálhatnánk ezt a szellemes bon mot-ot. Közvetlenül az Országos Gyűlés küszöbén a neológ iroda közszéltetelt a Pester Lloydban egy sta-tuszikát, amely 300.000 neológ zsidót mu-tat ki Magyarországon 60.000 orthodoxal szemben. Persze az Orthodox Iroda kény-telen volt a kultuszminisztérium 1933 évi megállapításával cáfolni rá, amely 246.488 neológrol, 182.899 orthodoxrol, sőt ezen-kívül még 14.180 statusquoról is tud. Most hát az orthodoxok panaszkodhatják: „Azt mondják, ők békét akarnak. Hát hagyja-nak nekünk békét...”

TAGADJÁK, DE IGAZ,
hogy a leghamisítottanabb árja is szóba áll a zsidóval, ha megszólal a szíve vagy az érdeke egy kívánja. Bizonyítva a kö-vetkező pikáns kis eset is: Pesti zsidó fiút egy németországi kórházban ápol-tásba árja származású szíves német ápo-lónő. Gyöngéd, odaadó ápolásának nem remélt következményei lettek. Az ápolónő anyja nem maradt meg a romantikánál, hanem perrel támadta meg a „nem árja” pesti fiút, akit egy Adolf-keresztnevű pesti ügyvéd képviselt. Egyezkedési tár-gyalások indultak meg, amelynek során a fiskális igen gavallérosan viselkedhetett, mert az árja-anya legutóbbi levelét így zártta: „Trotzdem Sie aus Ihrem Namen folgernd kein Arie sind, begrüesse ich Sie mit echtem deutschen Gruss...” Csak azt nem értjük, hogy hogy következethet egy árja nő az Adolf-néből zsidóra? Hiszen Hitler is — Adolf?...

3 SZÓ CSUPÁN
SIRKŐ LÖWY-NÉL BUDÁN
II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.
KÜLÖN NAGY LERAKAT
ALKALMI VÉTELEKBŐL
LEGOLCSÓBB ÁRON
II., ZÁRDA U. 3
Margit körut sarok.

Szerény hangon

szinte félfénken kopogtatott a nagygyűlés résztvevőinek ajtaán egy körlevél, melyben az Izraeli Hitközségi Tisztviselők és Alkalmazottak Országos Egyesülete magyarázta el a döntésre hivatott szemé-lyiségeknek, mennyiben sérelmesek a hit-községi alkalmazottak számos kategóriá-jára nézve a nagygyűlés elé terjesztett statutum-tervezet egyes rendelkezései. A körlevél nem hirdetett harcot a tervezet ellen, nem támasztott indokolatlan és túlzott követeléseket csak egyes részletkérdésekben szeretett volna a hitközségi alkalmazottaknak valamivel több anyagi biztonságot és valamivel több jogot juttatni, mint amennyit a tervezet szerzői kimértek számukra. E kérések valóban oly mérsékelték és anyira jogosultak, hogy objektív és szociálisan gondolkozó hittestvéreink alig tagadhatták meg tőlük támogatástukat. Csak arról volt szó, hogy oké ma ottak minden kategóriájára mond-ják ki a három évi alkalmaztatás utáni automatikus véglegesítést, hogy részükre a nyugdíj jogosultság időhatárát ne 15 évben, hanem mint ez általánosan alkalmazott elv, 10 évben állapítsák meg, hogy a munkaügyi perekben ne nehezítsék meg az általános szabályokhoz képest feltű-nően nagy mértékben a hitközségi alkalmazottak helyzetét s hogy ne veszítse el nyugdíjjogosultságát az ne alkalmazott, akinek valamely hitközségtől csekély jár-andósága van. Ezek a kérések igazán nem túlzottak és nem mennek túl azon a határon, melyek a közszolgálati alkalmazottak számára érvényesek. Szerintünk a méltányosság megkövetelte volna, hogy a kongresszus résztvevői szimpátiával kezel-jék a hitközségi alkalmazottak körlevélét s az abban foglalt kéréseknek érvényt szerezzenek.

A hitközségi alkalmazottak ügyét biz-vást mondhatjuk igazán zsidó ügynek, hisz ők egész munkaerejüket, de még szí-vüket és lelkesedésüket is a felekezet szolgálatába állították és rajtuk fog nyu-godni az életpéltetendő statutumok gya-korlati végrehajtása is. Ezért helyes és természetes lett volna a nagygyűlés sorai-ban helyet juttatni a hitközségi alkalmazottak hivatalos képviselőinek is. Sa nos, ez nem történt meg s ezért az alkalmazottak képviselote külön körlevélben volt kénytelen álláspontját a nagygyűlés résztvevői elé terjeszteni.

Mikor e sorokat írjuk: már alig maradt reményünk, hogy e szűkkeblű intéz-kedések helyesbítsenek...

— Halálozás. Fränkel Dezsőné szül. Grosz Szerén, márc. 1-én elhunyt Tokajban. Általános mély részvét mellett temették.

HIREK

NAPTÁRO

Márc. 9. szombat — Vödár 4. (Hetzszakasz: Pöküde, háftóra: Vajász, Királyok I. könyve 2 f. 1—12, szombat kimen.: 6.24), — márc. 10. vasárnap — Vödár 5, — márc. 11. hétfő — Vödár 6, — márc. 12. kedd — Vödár 7, — márc. 13. szerda — Vödár 8, — márc. 14. csütörtök — Vödár 9, — márc. 15. péntek — Vödár 10 (szombat bejöv.: 5.49).

— **Zájin Adár.** Márc. 12-ike, Zájin Adár napja Mózes halhatatlan mesterünk születésének és halálának évfordulója (Toszipta Szóta XI. és Szeder Ólan Rábba X.) a XVII. sz.-ban egyes országokban e napon böjttel egybekapcsolt istentisztelet tartása vált szokássá. manapság azonban — különösképen nálunk — csupán gyász-istentisztelet keretében hódolunk nagy Tanítónk áldott emlékének. A rabbi gyászbeszédben emlékszik meg jámbor-életű, elhunyt tudós papjainkról, a zsidóság kiváló közéleti nagyságairól és érdemeiket méltatja. Este a chevra kadisák törzsvacsorát rendeznek. (L. Rási Kethuboth 8 a).

— **Löwy Manó és dr. Schwartz Andor indítványai.** Mult számunk zárta után két érdekes indítvány és azok érdekes megindokolása érkezett hozzánk, — magunk sajnáljuk legjobban, hogy azokat nem volt módunkban a kongresszus megnyitása előtt közölni és méltatni. Löwy Manó az aszodi hitközség érdemes elnöke a statutumban az „izraelita” megjelölést „zsidó” szóval kívánta helyettesíteni. Dr. Schwartz Andor, a battonyai hitközség kiváló elnöke a kishitközségek érdekében szállott síkra. A II. és III. fokú egyházi hatóságnak az önkormányzat szelme nélkül való kiépítését sürget, de tiltakozik a látszat-önkormányzat ellen és ezért olyan jogorvoslati lehetőségeket sürget, amilyenek a közigazgatási beavatkozás mai rendje mellett rendelkezésünkre állana. Egyenlő jogokat kér minden hitközség számára, abszurdumnak tartja az első, második, és harmadfokú hitközségek rendszeresítését. Követeli a rabbik jogainak biztosítását minden téren, autonóm felekezeti bíráskodást sürget tökéletes jogorvoslati lehetőségekkel, arányos és igazságos felekezetiadózást teljes jogegyenlőséggel. Meg kell menteni a kishitközségeket, de önállóságuk biztosításával, anyagi, szellemi megerősítésükkel és nem új terhek áthárításával, valamint kis jövedelmeik megnyirbálásával.

KÉRDÉS-FELELET

Dr. Kriszhaber Adolf budai hitk. elnök a „második kongresszusról”

— Mi a véleménye Elnök Úrnak az Országos Gyűlés várható eredményeiről?

— Hogy mit várok a kongresszusi munkálataitól? Sajnos, nem nagy várakozással vagyok eltelve a munkálat eredményei iránt. Mert bár az utóbbi napokban, sőt az utóbbi órákban is óriási erőfeszítéseket látok az iránt, hogy valamiképpen a budai hitközségre sérelmesnek látszó intézkedéseket kiküszöböljék: nem sok reményt fűzök hozzá, mert látom, azt a kitaró makacsságot, amellyel ezt az úgynevezett autonómiát mindenképpen nyélbe ütői akarják és ezért semmiféle engedmény: nem hajlandók tenni, amelyek lehetővé tehetnék azt, hogy a budai hitközség megnyugvást találjon a statutumokban lefektetendő intézkedések tekintetében.

Nagyon kevés kilátás van arra, hogy az Országos Gyűlés munkálata elfogadható eredményt fog felmutatni. Különösen az összeférhetetlenség és a hatalom követelése az, amely lehetetlenné teszi, hogy az Országos Gyűlést ered-

ményesnek tekinthessük. Mert bár látszólag mindig az autonómiát és a békét hangoztatják, tulajdonképpen nem történik más, mint lehetőleg a hatalomnak egy kézbe összpontosítására való törekvés és ezáltal minden más igényt, vagy jogérvényesülést lehetetlenné kívánnak tenni. Így sem az autonomia, sem a béke nem biztosítható, hanem legfeljebb csak az egész hitfelekezeten állandósították a viszálykodás, a veszekedés, a túlekedés és a rendezetlenség, amely semmi esetre sem lehet célja az Országos Gyűlésnek, amely rendet, nyugalmat és testvéri egyetértést kelelne biztosítani. És mindez azért történik, mert némely tényezők még mindig csak azt tartják szem előtt, amit XIV. Lajos hangoztatott: „L'etat c'est moi.”

— Különbem még nem mondták ki az utolsó szót. Talán a tizenkettedik órába mégis megjön a belátás és ha a csodák világa még meg nem szűnt ez alkalommal is történhetne csoda ha mindjárt nem is vagyunk Egyiptomban . . .

— **Weisz Márk ünneplése.** A VIII. ker. templomkörzet előljárósága meleg ünnepelésben részesítette f. hó 3 -án közszeregetnek örvendő elnökét, Weisz Márkot abból az alkalomból, hogy életének 75ik fordulójához ért. Az előljáróság teljes számban kereste fel elnökét lakásán és nevében dr. Scheiber Lajos körzeti rabbi szívig ható, szárnyaló szép szavakkal adott hangot annak a lelkes együttérzésnek, mellyel nemcsak az előljáróság de az egész Józsefváros zsidósága elnöke iránt viseltetik. Születénapi alkalmából, mint értesülünk, a főváros zsidó társadalmának legszélesebb rétegeiből áramlott az ősz elnök felé a szeretet és megbecsülés sok-sok nyilvánulása.

— **„Aggályos irányzatok a kiegészítő szabályzat tervezetében”** címmel a budai izr. hitközség kis füzetben közzétette dr. Csobádi Samu hitk. alelnök jogügyi előljárónak a tervezetetre vonatkozó kritikáját, melynek lényegét a „Zsidó Élet” már közölte legutóbbi számában. Elsőrangú jogászai munka, amely objektíven tárgyalja a tervezet előnyeit és hibáit és főképp azokra a céltatos rendelkezésekre mutat rá, melyekkel a tervezet a budai hitközség autonómiáját akarja kikény-

szériteni különösen anyagi természetű rendszabályokkal. Az autonómia hívei természetesen nagy elismeréssel adóznak a kitünő jogász munkájáért. viszont azok, akik a rendelkezések mögött meghúzódó céltatot inspirálták, felszisszentek és ez is természetes . . .

— **Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat regény pályázata.** Az IMIT pályázatot hirdet zsidó írók részére 10-15 éves zsidó tárgyú regényre. A pályanyertets művet a Társulat ezer pengővel jutalmazza. A kéziratot jeligés levéllel 1935. évi szeptember hó 1-ig az IMIT titkárságához (VIII., Röck Szilárd utca 26. sz.) kell benyújtani.

— **Egy zsidó repülő tragédiája.** Heinz Kissin, volt hadirepülő, aki gépével lezuhant, nagy részvétellel helyezték örök nyugalomra Berlinben. A háború után a Lufthansa szerződtette pilótának. A hitleri rezsim alatt elbocsájtották szolgálatából, bár, mint frontkatonára nem vonatkozott reá a német hivatalnoktörvény. Kenyértelenségében a legveszedelmesebb feladatra vállalkozott új típusú gépek berepülésére. Egy ilyen géppel járt szerencsétlenül.

— **A szigetvári plébános.** Szigetvárról jelentik nekünk: Szigetváron, a történeti emléki dunántúli városban érdekes és figyelemreméltó hangokat hallott a Polgári Kaszinóban március 2-án estére egybegyűlt közönség, amelyben főleg a város zsidósága volt nagy számmal képviselve. Ma különösen feltűnő és a zsidóságot kellemesen érintette az a szombat-esti előadás, melynek szónoka és előadója Bence Ernő szigetvári plébános volt. Előadásának tárgya a Vatikán volt, vetített képekkel. Az előadás bevezető és befejező szavai voltak azok a szavak, melyről az egész ország zsidósága kell, hogy tudomást szerezzen és pedig arról, hogy Bence Ernő plébános melegségével és lelkességével kiemelte a sokszor mélyig lealázott és megvádolt zsidóságot a megbecsülés, szeretet nivójára. „testvéreimnek” szólította zsidó közönségét és a közönség jóleső érzéssel hallgatta a katolikus pap átértézt megnyilatkozását, amikor azt mondta: „én szeretem a zsidóságot.” Értékes előadásában eleven és színes képet rajzolt a Vatikánról, a pápa magán- és egyházi életéről, római záránokok útjának személyes élményeiből, pedig kedves reminiscenciákkal üdítette előadásának hangulatát. Az előadást dr. Kertész László orvos nyitotta meg néhány üdvözlő mondattal köszöntve az előadót. Az előadás befejeztével ugyan csak ő köszöntö meg Bence Ernő plébánosnak élvezetet nyújtó előadását.

— **A Áhávász Réim Egyesület** egykori nagyérdemű egyházi elnökének, néhai dr. Adler Illés főrabbinak emlékére széfér Tórái iratoit, amelyet márc. 15-én, délután fél 6 órakor avat fel a Rombach utcai templomban. Az egyesület március 11-én, hétfőn este 8 órakor Stern Márton vendégfőjében (VII., Rombach utca 6.) Mózes tanítónk születésének s halálának évfordulója alkalmából társasvaesora keretében tartja meg 35-ik évi emlékünnept.

— **Házasság.** Kollmann Jenő, a pesti izr. hitközség tanácsosa március 5-én délután tartotta esküvőjét az Erzsébetvárosi Körben Bruckner Magdával. Az új pár frigybén Sussmann Viktor főrabbi állotta meg megkapó beszéd kíséretében.

— **Barmicva.** Diósi Jenőnek, a budai izr. hitközség kitűnő főjegyzőjének Sándor fiát az Öntőház utcai főtemplom szombat muszaf-istentisztelete keretében avatta fel dr. Kiss Arnold budai vezető főrabbi szárnyaló beszéd kíséretében, a zsidó élet közösségbe. A templom ez alkalomból zsúfolásig megtelt a fővárosi felekezeti élet és főképp a budai hitközség szerepvivőivel, akik szerencsekívánataikat tolmásozták Diósi főjegyzőnek családi öröme alkalmából.

— **A nyiregyházai Chevra Kadisa** március 12-én délután 5 órakor tartja meg 78. évi rendes közgyűlését, melyet templomi istentisztelet előz meg és a heszped-et dr. Bernstein Béla főrabbi tartja. Schwarz Ede hitk. elnök és a választmány megbízásából Friedmann Bertalan jegyző érdekes jelentésben állította össze az elmúlt év eseményeit. A jelentést a chevra kinyomatta és a tanulságos füzet függeléképpen dr. Bernstein főrabbinak a múlt évi közgyűlést megelőző istentiszteleten tartott emelkedett szellemű gyászbeszédét is közli.

— **A MIKÉFE** márc. 3-án házi templomban emelkedett szellemű gyászünneppel hódolt elhunyt jótévői: néhai Adler Lajos, Beer Henrik, Kaszab Aladár, Krausz Mór, Lichtenstein Dezső, Popper Samu dr. Stein Lipótné és Wolfinger Miksa emlékének.

— **Misrachi világgalosszus Pozsonyban.** A misrachi világszervezet úgy határozott, hogy a legközelebbi világgalosszus konferenciáját augusztusban Pozsonyban tartja meg. Az első Misrachi világgalosszus konferencia ugyancsak Pozsonyban folyt le 1904-ben Rabbi Jichak Reines elnökelete alatt.

— **A MINOSz** febr. 20-án este jól sikerült hangversenyt rendezett a Zeneművészeti Főiskola nagytetrmében. A szép számban megjelent előkelő közönség meglepően nagy részben részesítette a közreműködött művészeket: Beregi Oszkárt, Basilides Máriát, Gárdonyi Lajost, Horváth Lászlót, Jámor Ágit, Kertész Editet, Ligeti Dezsőt, Rajna Alizt, Salamon Bélát, Singer-Zengő Ibolyát, Vérttes Tibort és Zahler Erzsit, valamint Relle Pál író, aki szellemes beszéddel vezette be a hangversenyt.

— **A pesti izr. hitközség szabadegyetemi előadásorozatában** hétfőn, 11-én 6 órakor „Ady Endre és a biblia” címen Takács Pál, 7 órakor „Vallásbölcseleti kérdések címen D. Benoschofszky Imre, esütörtökön 14-én pedig 6 órakor „Tipuslélektani problémák” címen Dr. Cseh Arnold, 7 órakor „Irodalom és irodalomtörténet” címen Dr. Turóczy-Trostler József tart előadást. Valamennyi előadás az Országos Rabbiakpó II. emeleti dísztermében (VIII., Rökk Szilárd utca 26.) lesz. Belépődíj nincs.

— **Az Orthodox Zsidó Népasztal Egyesület** febr. 24-én Binetter Jenő vezérigazgató elnöklésével tartotta évi rendes közgyűlését. Az elnök beszámolója után Halpern titkár az évi zászmadást terjesztette elő, melyre a közgyűlés megszavazta a felmentvényt. A megüresedett igazgatósági tagsági helyre Weintraub Ábrahám vezérigazgatót választották meg. A közgyűlést Ernst Márkus és Weisz Mó alelnökök felszólalásával zárult.

— **Mussolini a zsidó tengerészeti iskoláról.** Civita Vecchiában röviddel halála előtt Prof. Sacerdoti római főrabbi avatta föl az újonnan alapított zsidó tengerészeti iskolát. A fölavatás előtt a főrabbi meglátogatta Mussolinit és engedélyt kért, hogy a szefard zsidók világgalosszusukat Rómában megtarthassák. Mussolini örömmel hozzájárult és ugyanekkor kijelentette, hogy nagyon örül, hogy a világ első zsidó tengerészeti iskoláját Olaszországban állították föl.

— **Félix Warburg Palesztinában.** Felix Warburg, Amerika egyik leggazdagabb polgára, különböző zsidó szervezetek vezetője, aki eddig is fejedelmi ajándékokkal árasztotta el a zsidó egyesületeket most Palesztinát járja. Jeruzsálemben az angol főkormányzó külön kihallgatáson fogadta, az egyetem díszbédet adott tiszteletére. Ezen az ebéden elhatározták, hogy megnyitják az egyetem mezőgazdasági fakultását.

— **Rabbihány Olaszországban.** Sacerdoti római főrabbi halálával a rabbihány Olaszországban még inkább éreztetővé vált. Négy nagy hitközség áll papi vezető nélkül. Róma, tizenkétezer, Genua hatezer, Firenze háromezeröttszáz és Pádua ezernél több zsidó lélekkel. Azonkívül egész sora a kisebb hitközségeknek nélküli a rabbikat. Olaszországban nincs kellő számban megfelelő képzettségű rabbi s ezért külföldiek meghívására gondolnak. A római rabbiszékbe Prof. David Prato alexandriai főrabbit akarják meghívni, aki azelőtt Páduban működött és éppen a közelmúltban az olasz király által magasabb kitüntetésben részesült.

— **Siketnéma gyermekek felvétele.** Az Izr. Siketnémák Orsz. Intézetében, Budapest VII., Mexikói út 60. hangzó beszédre való oktatás és nevelés céljából felvételt nyerne mindkét nembeli, ötödik életévüket meghaladott, siketnémán született és később megsiketült gyermekek. A felvételt kérő folyamodványához csatolandó a gyermek születési-, himlőoltási bizonyítványa, Szegénysorsú gyermekek szülői díjkezdvevényért, illetve ingyenes felvételt folyamodhatnak. Ez esetben a szülők vagyontalanságát igazoló hivatalos okirat csatolandó. Pályázati határidő május hó 31. Felvilágosítást nyújt az intézet igazgatósága.

— **A VAC jelmezestélye.** A VAC-nak március 9-re kitűzött jelmezestélye a Goldmark-teremnek országos gyűlés miatti igénybevétele folytán március 16-ra, szombat estére halasztott. Meghívó igénylések a VAC titkárságához (VII., Wesselényi utca 44. Telefón: 440—85.) intézhetők.

Filozófia és világnézet az emancipáció korában

Irta: Dr. Grozinger M. József

Az emancipáció nemcsak szociális és politikai egyenjogúsítást hozott a zsidóságnak, de felszabadította őket a szellemi tepedségből, részt kívántak venni a 18. század felvilágosodásával járó szellemi mozgalmakban és a saeculum philosophicum racionalizmusát épp úgy kiaknálták, mint a 19. század hisztórizmusát. Ezt a kérdést tárgyalja Max Wiener szép könyve „Az emancipációs kor zsidó vallása” címén. (L. Max Wiener Jüdische Religion im Zeitalter der Emancipation, Berlin, 1933.) A könyv F. D. Luzzato, Samuel Hirsch, Ludwig Steinheim és J. S. Reggio szerepét igyekszik tisztázni. Samuel Hirsch, Ludwig Steinheim és Mozes Hess világnézeteit máshol tárgyaljuk (L. Gesch. d. j. Rh. c. könyvem második kötetét, amely angolul fog megjelenni: Nachmann Krochmaltól Moritz Lazarusig.) Itten Luzzató, Francolin stb. vallásfilozófiáját tárgyaljuk és S. D. Luzzatóval kezdjük.

S. D. Luzzató, aki a zsidó tudomány fanatikusa volt és azt állította magáról, hogy nil judaici me aineum puto, a régi filozófusokban eltérést lát a vallástól és nagy ellensége a felvilágosodott zsidóságnak. Energikusan szembe száll a biblia racionalisztikus magyarázóival és azt tartja, hogy a vallás és tudomány kizárja egymást és hogy a vallásnak nincsen szükségére a tudomány támogatására. Az emancipációt azért nem tartja szerencsének és első sorban belső emancipációt követel, ami alatt az idegen befolyás alól való mentességet érti és a nemzeti eszmét a tradicionalizmussal azonosítja. Maimonides racionalizmusa helyett Jehuda Halévi irracionalizmusa vonzza, akinél az áldozat és rituálé az a mágikus út, amelyen egyedül lehetséges az emberi és isteni összeolvadás. Így pl. a szombatnak, Terumángk Jobelnek stb. szakramentális jelentősége van és a kilájmiba is az. Egy Isten eszme kifejezését látja, ellentétben a politeisztikus és naturalisztikus képzetekkel, amelyek a természeti folyamatokban a különböző, egymástól független összeműködést látják. A vallási és erkölcsi követelmények közti különbséget elutasítja, vallás és erkölcs egy és ugyanaz a fogalom és mind

a kettő egy lelki erőből, a chemlaból, az együttérzésből származik. Rendíthetetlen tradícióhűsége szupranaturalizmusában nyilvánul meg és Saadja vagy Bachja naív vallásosságát többre becsüli, mint Maimonides spekulatív vallását, vagy Ábrahám Ibn. Ezra gyanus, zszurnalizmusát. A zsidóság örízkejdkék mindenfajta utánzásától és idegen kultúrával való összevegyüléstől. Az atticizmussal szemben áll a zsidóság két vallásfokozatával, az abrahámizmussal és mozaizmussal. A zsidóság tartózkodik minden idegen befolyástól, hogy így a mozaizmust konzerválják.

Az olasz Luzzató radikális konzervativizmusát osztja a német Samson Raphael Hirsch. Mint Luzzató, úgy Samson Raphael Hirsch sem lát különbséget vallás és erkölcs, ethos és ritus között, mert a Tóra nem becsüli többre az erkölcsi törvényeket (mispotim) a pozitív parancsolatoknál (chukkim). A zsidóság értelme és tulajdonképpeni szubstanciája a törvény. A zsidó törvényekben nevelkedett ember az ideális ember, a Jisroel-Mensch. ez a Jisroelium az emberiség fejlődésének legmagasabb foka és az antik humanizmus, valamint a német klasszikus költők és filozófusok emberideálja is csak ennek az ideális Jisroeliumnak az előkészítésére. Az emberi fejlődés eme csúspontjához a zsidó törvényhűség és a biblikus-talmudikus vallástörvényekkeljes komplexumának százszázalékos betartása vezet. Hirsch abban is megegyezik Luzzatóval, hogy bizalmatlanul tekint Maimonidesre és az egész zsidó-arab filozófiára, mert a görög filozófákat arab kútból merítették és a későbbi görögség kontemplatív életfogalmát a zsidóságba beleoltani igyekeztek.

J. A Francolin „racionális zsidósága” nem fedi ugyan Hirsch neo-orthodoxizmusát, mégis sokban megegyezik vele. Mint Hirsch, úgy Francolin is egyenlőnek mondja a zsidóság vallási és erkölcsi tartalmát. Istenszeretet és erkölcsiség egyenlő fogalmak. A próféta, mint a legmagasabb igazságismeret képviselője az emberiség csúspontját jelenti és Mózes az emberiség virágzása. A próféta élményei azonban racionálisak, amennyiben látomásai nem ellenkeznek a természet törvényeivel. Az arab és zsidó filozófusok prófétológiájához hasonlóan, Francolin is a zsidóság szellemtörténetét a racionalizmus és szupranaturalizmus harcának fogja fel.

Francolin racionalizmusát tanítja Samuel Formstecher is. A hit kötelességei

nem állhatnak ellentétben az ésszel, nem azért hiszünk a vallás igazságában, mert magasabb autoritás diktálja; nem hinni, hanem megismerni Istent, a vallás igazi megnyilvánulása. A zsidó vallás a világszemlélete, a tudományos kutatás lecsapódása, és nem dogmatikus tekintélytiszteltet. Azonban ész és kinyilatkozás korrelatív fogalmak és az ész Istennek kinyilatkozott akarata az ember számára. Ész kinyilatkozás nélkül gyarló emberi tákolmány és csak a kinyilatkozás által kap az emberi ész tartalmat. Az észki nyilatkozás nélkül szubjektív, a kinyilatkozás az ész nélkül objektív és csak a kettő együtt emelik a szubjektív ideált objektív realitássá.

A vallás és filozófia egységét, az ész és a hit együttes funkcióját hirdeti Izaak Samuel Reggio is. „Hatóra wehafilozóphia” c. művében Reggio az emancipált Auikliristák első generációja (David Friedländer, stb.) ellen harcol és hangsúlyozza, hogy a zsidóság lényege nem az egyoldalú észkultúrában áll, hanem a kinyilatkozás és a pozitív vallástörvény, a racionalizmus és a tradícionizmus egybeforrott igaz istenhitében.

Luzzato és Hirsch radikális tradícionizmus, Francolin, Formstecher és Reggio vallásos kompromisszizmusa, orthodoxyim és neologizmus azok az eszmék, amelyek az emancipáció korának gondolkodóit foglalkoztatták. Ezeket az eszmeharcolat Max Wiener könyve plasztikusan rajzolja meg és nyereséggel forgathatja mindenki, akinek a zsidó vallás filozófia gyökerei iránt érzi a vágy.

Nem vagyok hajlandó

A heidelbergi egyetem megárvta előadás tartására a világhírű svéd rákkutató, Soederblom professzort. A tudós vállalkozott is az előadásra, csak azt kötötte ki, hogy felekezeti különbség nélkül mindenki meghallgathassa értekezését. Ezt megígérték, mégis, amikor heidelbergi rákkutató intézetből elűldözött zsidó orvosok megjelentek a teremben, kitéssékelték őket. A svéd tudósnak ez a fülepé jutott. Megjelent a pódiumon és eőadás helyett mindössze annyit mondott: Megígérték nekem, hogy nemárják is meghallgathatnak, de nem engedték meg nekik, hogy itt legyenek. Legjobb tudásom szerint nemárják is nagy szolgálatot tettek a rákellenes küzdelemben, éppen ezért nem vagyok hajlandó a tudomány szabadságának ilyen guzsbakötéséhez a magam személyében is hozzájárulni.

Orth. כשר של טהר

TOKAJI

5 puttonos régi aszu literenkint . . P 2—
Aszumárkás . . . P 1—

Shállítja demjonban 3 literfőől,
kölcson-hordóban 20 l-től lefelé
SCHWARGZ MIHÁLY bórnyagtermelő
Sarospatak—Tokajhegylaja

SCHÜCK
INTERNATUS

Budapest VII., Kertész-utca 2.

Tökéletes ellátás, oktatás, felére mérsékelt díjak.

A szidra margójára

Vájákhél-Pöküde

Írta: Dr. Rubinstein Mátyás
szekszárdi főrabbi

„Mállé ószom chosmasz — lév láaszosz kol — mölechesz choros vöchösév vörökem bätöchélesz, uvöörgomon böszoláasz hásoni uvásés vörög ószé kol — mölöché vechösév máchásövoss. — Betöltötte őket (Becalélt s Oholiovo) bölcseség lelkével, hogy tučjanak mindenféle faragó és kötő és hívmző munkát készíteni, kék és bíborpiros karmazsinszínű és lenfonalból, és takácsmunkát, akik készítenek ilyenféle munkát és kigondolnak mesterműveket.“

Egy nagy titok fejklik fel előttünk ez ige nyomán. Az Örökkévaló meghagyta Izraelnek, hogy készítsen néki szentélyt a pusztában, ahol Egyiptomból jövet labort ütött.

Hol tanulta Izrael azt a sok ipari s iparművészeti mesterséget: fonást, szövést, kötést, hímvést, faragást, vésést, festést s egyéb mesterségeket, amelyeknek ismerete igény szerint a szentély építéséhez szükséges volt? Azt kell mondanunk — mert más megoldás nincs, — Egyiptomban tanulta. Egyiptom az ókor egyik legkultúraltabb s iparilag is legfejlettebb országa volt, Egyiptomban ismeretes volt a csillagászat, volt ott tudomány, irodalom. Jellemző egy a forrásokban említett méltóság: „A könyvek hazánk igazgatója.“ Orvostudományá ma is csodát. Magas fokon álló volt a művészete, mutaták a szobrok, a gulák, a faragott kőkoporsók; templomok maradványai, csocásan fejlett a festészete, a templomok falait oszlopait, menyezétét festészeti díszítéssel ékesítették, a mumiákba fejtől göngyöített arcképek is mestéri kézre vallanak. De nagy fejlettség mutatkozott az ipar sokféle ágában. A kútfők szólnak: kovácsról, rézművesről, kőfaragóról, fegyvergyártóról, ácsról, takácsról.

Itt tanulták tehát meg Izrael fiai a szentély építéséhez szükséges mesterségeket. A vályogvetőkől iparművészek lettek. Izrael fiainak szellemi élnökségére s clevenységére vet ez a körülmény világot. S ez a szellemi rugalmasság kisarjasztotta bennük az alkalmazkodás képességét, mert a pusztai iparművészekből a Kanaánban való letelepülés után egyszerre földművesek lettek.

Darwin (aki amilyen nagy természet-tudós, olyan vallásos ember is volt) a lét-fennmaradás alaptörvényeül az alkalmazkodás képességét jelöli meg. Így van az a puszta lév tekintetében, a természet világában s így van ez az emberi civilizáció, a kultura területein is. Ez nem önálló-

lanság, gerinctelenség, ez a fennmaradás követelményeinek böles megértése és alkalmazása.

Izraelben kiváló mértéken megvolt ez a képesség, úgy fizikai, mint szellemi tekintetben. Elbirt minden klímát, a tropikust épügy, mint az északit s tudott alkalmazkoni és magába tudta fogadni a különböző népek civilizációját és kultúráját.

Ebben a böles alkalmazkodni tučásában rejlik Izrael fennmaradásának titka. De az asszimilációnak, ha megtörténik, csak a külső formára szabad szorítkozni — a belső lényegnek, a hagyományos szellemnek, a zsidó léleknek meg kell maracnia, amint megmaradt mindig a multban.

Kis részletkérdés

csupán, de jelemző arra a módszerre, mellyel vezető körök már eleve el akarták dönteni az országos gyűlés állásfoglalását: a Budát és Pestet is magában foglaló VI. községkerület képviselőténc összeállításánál a bucai helyek betöltését párt-szempontok szerint kezelték. Így esett, hogy a Budát illető tizennyolc hely közül alig néhány jutott oly férfiaknak, kik a budai hitközség önállóságának megörzéseért száznak síkra. Azok a „budai“ képviselők, kik községüket majd az országos gyűlésen is képviselték, érzésben legnagyobb részt pestiek s így állásfoglalásuk ellentétben volt a hitközség vezetőségének álláspontjával. Ez nyilvánvalóan visszás helyzet, mely rávlágít a községkerületi választás elhibázott módszerére. Nyilvánvaló, hogy az egyes hitközségeknek meg kellett volna hagyni a diszkrecionális jogot, hogy maguk válasszák meg a községkerületbe küldendő képviselőiket.

Nem akarunk ebből a részletkérdésből túl messzemenő következtetéseket levonni az országos gyűlés határozatainak jogosságára nézve. Csak emlékeztetünk az 1868-as kongresszus határozatai ellen orthodox részről felhozott egyik érvre: hogy a kikülcöttek megválasztása nem folyt le demokratikus módon, mert különben a hagyományhú irány került volna többségbe...

Érdekes amerikai levél

Dr. Braun Sámuel magyar származású clevelandi orvos alábbi levelet intézte Korein Dezsőhöz:

Fogadja hálás köszönetemet a beküldött füzetekért. Igazán nagy szolgálatot tesz vele úgy a sokat szenvedő ártatlan népünknek, mint a felvilágosult keresz-

tény társadalomnak, hogy az adatok ily gazdag halmazával és a tiszta ész ily erős logikájával, valamint a becsületesség nemes érzésével ily sikeresen bizonyítja a zsidógyűlölet alaptalanságát. Bár lenne sok-sok ilyen szószólónk az egész világon. Hogy használ-e, az kérdéses, mert hisz az antiszemita sem hisz az általa hirdetett elvek igazságában, csak politikai vagy üzleti cselegés részéről az egész. Mikor a politikai alkímisták hatalomra vágnak, mindig az antiszemitizmust ráncigálják elő. Ez egy régi, bevált bomlasztó szer, amely olesó és hatásos. Igazi nagy államférfiaknak nincs szükségük ilyen eszközökre. Ma a politikai dilettánsok korában élünk, akik tehetetlenségükben a szomszéd államok iránt érzett gyűlöletüket saját zsidóikon töltik ki. Ennek meg van a lélektani magyarázata: saját kudarcuk okát másokban keresni. Ma már az antiszemitizmus egy járványos elmebetegséggé fajult, amely veszedelmes terjed országról-országra. Már itt is mutatkoznak a kór előtünetei. Behurcolták német hajókon s máshonnan. Mintha megfordult volna a légáramlat iránya, amely eddig demokráciát vitt innen Amerikából Európa felé, most pedig diktatúrát és embergyűlöletet hoz Németországból ide. A ma itt forgalomban lévő dollár bankjegyek egyik címletét az első zsidó pénzügyminiszter Henry Morgenthau írta alá. Vajha ne okozzák az egész zsidóságot a dollár esetleges devalválásáért! Ilyen a mi sorsunk. Ha valami érdemünk van, akkor az érdem a polgáré, de ha valami nem sikerül, akkor a bűn az egész zsidósággé.

A mi drága magyar hazánk — hála a jó Istennek — már keresztül esett ezen a csúnya, veszedelmes betegségen és csend béke és remény uralkodik szük határain belül. A gyűlölet tengerében egy kis reménysziget. Vajha más népek tanulnának tőle, hogy a társadalmi rend és a felekezeti béke minden tekintetben előnyösebb a gyűlöletnél. Az Ön által megindított felvilágosító akciót folytatni kell. Itt is vannak hasonló folyóiratok, könyvek és röpiratok, de ez maga nem elég és a hontalanná vált zsidó hittestvéreinknek otthont kell teremteni Palesztinában. Itt meg kell szünni elvi ellentétnek. Cionista, vagy nem cionista, ez ma már emberi kérdés!

Az értékes tanulmányát érdemes volna az itteni magyar zsidók és a más-vallású magyar testvéreink között szétosztani, a magyarlakta vidékeken. Szives engedelmével erről legközelebb írni fogok.

Kérem, fogadja ismételten hálás köszönetemet és őszinte hittestvéri üdvözetemet.

Cleveland, 1935. február hó.

Dr. Samuel Braun

Ave: Országos Gyűlés!

Irta Dr. Bálint Béla a Beszkárt ügyész

Összeült a magyar zsidóság gyülekezete. A papok megáldották a kiküldöttet s figyelmükbe ajánlották, hogy a kongresszuson szívvel, lélekkel a magyar zsidóság érdekében működjenek. Keressék a békét és a magyar zsidóság annyira óhajtott egységét.

A budai zsidó hitközség vezetősége és tagjaink legnagyobb része vágyódo reménységgel tekint a gyülekezet felé. Újból fellángol bennük az önállóságukért folytatott harci tűz, anélkül, azonban, hogy ennek személyi éle volna.

A budaiak csak élni akarnak, békét kérnek. Kérjük ellenfeleiket, hogy hagyják őket nyugodt hitközségi életet élni. Hagyják meg ősi 800 éves hitközségüket teljes érintettségében. Mindezekért hajlandók áldozatokat is hozni, csak béke legyen.

A budaiak nem akarják már a sokszor elismert évrüket újból hangoztatni, nem akarnak ünneprontók lenni, sőt, szeretnék a magyar zsidóság történetében oly ritka országos tanácskozás fényét emelni. Vágyódnak a megegyezésre, melynek olyannak kell lenni, hogy ne legyen győző, ne legyen legyőzött, győzelmes csak a magyar Izrael összesége legyen.

A vidékről is összesereglett kongresszusi tagokat is kérjük, hogy mindenkor a józan ész szavára hallgatva, az összeség érdekét tekintsék és azt a békét, amely nélkül a magyar zsidóság fennállása is veszélyeztetve van.

Isten áldását kérjük működésükre, hogy jó munkát végezve, nyugodt lelkiismerettel térhessenek vissza otthonukba. Ugy legyen!

A Talmud története

Irta: Steiner Jakab főrabbi

IX

Sammaj és Hillel utódai

Hillel utóda fia, Simon volt, de, mivel a Misna nem említi nevét, azért sokan kétségbe vonják létezését. Semmiestse sem lehetett kimagasló személyiség.

Annál értékesebb volt fia, I. Gamliel, akit az öregnek neveznek. Különösen nevezetes lett tanítványa Pál apostol által. Nagypapjától, Hilleltől örökölte emberszeretét és nagy tudását. Erényeiért és nagy tudásáért, mint a legnagyobb mesterek egyikét ünneplik. „Rabban Gamliel az öreg halála óta megszűnt az igazi tisztaság és zárkózottság.” Mint a szynhedrion elnöke rencézte a kalendáriumot.

Fia, Simon is nagy tekintélynek örvendett, noha apja tudásával az övét összehasonlítani nem lehet. A Misnában sürüen előfordul R. Simon b. Gamliel alatt nem őt, hanem a II. hasonnevű tudóst kell érteni.

Balassa-Emlékkönyv

Balassa József, a Magyar Nyelvőr hetvenedik születése napját főhajtással, hálás elismeréssel ünnepelte a tudós-világ. Határmesze volt e nap, amelynél az évek rohanásában egy tűnő pillanatra meg kellett állnunk, hogy számot adjunk önmagunknak, mit bírunk Balassa Józsefben, a magyar fonetika úttörő kutatójában, a magyar nyelvjárások tudományának elévülhetetlen érdemű mesterében, a magyar nyelvhelyesség és helyesírás ősz bajnokában, az általános nyelvtudomány kitűnő művelőjében.

Születése hetvenedik évfordulóját hivott ünnepelni ez Emlékkönyv is, amelyet barátai, tisztelői, munkatársai megbízásából Beke Ödön, a jeles nyelvész, Benedek Marcell, a finomtollú író és Túróczi-Trostler József, a nagyszerű szemléltető nyelvész szerkesztett. A hetvenesztendő Balassa Józsefet ünnepli e könyv. „Élete munkáját, amelyet semmiféle elfogultság, semmiféle rosszakarat nem törölhet ki a nyelvtudomány történetéből, de egyben az embert is, egy már-már kivészőben levő emberfiaja nagyszerű képviselőjét.” (Benedek M.)

Ezt a Balassa Józsefet méltatja nagyon melegen és szépen Benedek Marcell, congenitálisan Babits Mihály, a nyelvész tárgyilagoságával Dénes Szilárd, az ő érdemeiről mond éneket a költő Radó Antal és Lenkei Henrik. Elébe hozzák ünnepi ajándékul természetű zsenegéjét tudóstársai, mind néki mutatják be munkájuk legfrissebb virágát valamennyien, hogy e virágszálakból egy változatos színpompájú, fényes koszorú legyen, az elismerés és hála jeléül a tudós és ember homloka köré.

Nagy nevek értékes dolgozatainak egész sora.

Beke Manó a matematika és a nyelvtudomány kapcsolatáról szól, Beke Ödön igen érdekes állat- és növényfejtéseit teszi közzé. Bonkáló Sándor a magyar szellem, nyelv és irodalom befolyására

és hatására mutat rá a XVI-XVIII. századi rutén irodalomban. Csefkó Gyula egy ismert szólás eredetére és helyes értelmére világít rá. (Tüskére való.)

Elek Oszkár Magyarországnak néhány angol lovasregényben, románcban előkerülő vonzó rajzára hoz néhány adatot. Fokos Dávid a kincs szónak keresi az eredetét, első jelentését, néhány szólásnak adja magyarázatát, rokonnyelvbéli megfelelőjét. Kallós Ede szemléltető vázlatot nyújt arról, hogy a „nemzetközi” idegen szavakat az egyes nemzetek mennyire magukhoz hasonlítják, mennyire az életműködésükhöz alakítják, e szavak nyelvi formáját, de meg jelentéstartalmát és lelki velejáróját is tekintve. Kallós Zsigmond az „egyenes” szó alapszavát a szó tartalmát kísérő gesztus maradványában találja meg. Kardos Albert egy időhatározónknak az újabb nyelvben és stílusban mutatkozó helytelen használatára hívja fel figyelmünket, Kertész Manó néhány szólásnak a régi magyar vitézi életbe visszanyúló eredetére vet világót.

Kosztlányi Dezső a rímről értekezik szellemesen, finoman, költőien: a rím elemzése, bölcsellete, varázslata megkapó néhány gondolatra ihletti őt. Kúnos Ignác a török nyelvújítási mozgalomról s egyben a török nyelvtudományok tovatűntről rajzol élénk szemléltető képet. Löw Immanuel nagy műve, Die Flora der Juden magyar szavainak, jobbára növényneveinek indexét adja közre. (Böngészés) Mohácsi Jenő néhány észrevételt, gondolatot fűz az Ember tragédiájához, a műnek pesszimista szemléletét hangsúlyozva ki. Moór Elemér két helynév újabb magyarázatát közli (Mosony és Tétény). Munkácsi Bernát egy régóta problematikus kutatásai során többször elővett szó etymonját adja (Hagyma és hanga). Orbán Gábor pedig a Halotti Beszéd „isa” szavának kísérli meg újabb magyarázatát. Prohászka János nyelvünkben a fokozás egy ismert, érdekes módjának (szórnyú szép stb.) igyekszik magyarázatát adni, természetes nyelvi folyamat eredményének tüntetve fel azt.

Róheim Géza a középpausztráliai népek mesevilága és az európai mese feltűnő tárgyi és alaki hasonlatosságára hoz példákat. Rubinyi Mózes Szarvas Gábor monográfiájából mutat be néhány részletet, megrajzolván benne Szarvas Gábor pályája kezdetét, előre élénkbe vetítvén néhány erőteljes vonással a későbbi szerkesztő és vezér örökön emlékeztetes alakját.

Sebestyén Károly cáfolva egyrészt a Madáchot egyoldalúan pesszimistának hirdető Prohászkat, másrészt a költőt szintén

Megjelent

Lakos Alfréd szenzációs Mordechaj diadalmenete

eredeti festményének 22x50 cm.
mértetű reprodukciója.

Ára: Kerettel 7 pengő

Megrendelhető a művész címén:
Budapest, VI, Lehel-utca 14.

Kitűnő purimi ajándék!

egyoldalúan optimistának jellemző Ravaszt, az Ember Tragédiája alap gondolatát a XIII. sz. ben találja fel, abban a kitételben, amely a küzdést magát tünteti fel az emberi élet céljának. Szabolcsi Bence a keleti ugoroknak az előázsiai zenekultúrával kapcsolatos közvetítő szerepéről ír, Szentimrei Jenő az ősz Benedek Elek utolsó éveinek, gigászi küzdelmeinek emlékezetét újítja meg hálás kegyelettel, tanítványi szeretettel. Turóczy-Trostler József széles látókörű tanulmánya azt vizsgálja, hogy a magyar irodalom három fázisa; a középkor, a reformáció és az ellenreformáció kora milyen formában recipiálta az európai hasonmását igyekszik romjaiból eredeti szellemet. Vikár Béla a Kalevala szempójának egy székely balladában fellelhető hasonmását igyekszik romjai alól eredeti épségébe visszaállítani, akadékol a finn és magyar őshagyományok kapcsolatához. Viski Károly egy néphitbeli és népszokásbeli, a költészetben is ismert hagyomány ábrázolását mutatja be oláh templomok falfestményeiről vett képekkel. Zoványi Jenő polemikuskiké a magyarok német nyelvtudásának a helyét reformációhoz való viszonyát tisztázza. Kodály Zoltán a cseremiszi népzene, egy, a magyarral rokon dallamszerkezetét vizsgálja és végül Mészöly Gedeon a falu szó, a régi magyar nyelv és nyelvjárásiink igazolta helyes többszámát (faluk) állapítja meg.

És elhozhatják a külföld tudósai is ajánlékaikat: T. Lehtisalo Helsinkiből, Ernst Lewy Berlinből, A. Sauvageot Párisból, Setälä Emil Finnországból, Leo Spitzer Istambulból, elküldték az üdvözlésüket az ünnepeltnek, virágszálaikat a fényes koszorúhoz.

Ez az emlékkönyv egészében mely hirdetőt jelent számunkra és felemelő tanulást. Azt hirdeti, hogy az igazi tudomány nem tud határokról, amelyek elválasztanak országot országtól, világnézetet világnézettől., felkezetet felkezetettől tudományát tudományától: az Isten kegyelméből való, avatott tudós ünnepén leomlanak mind e válaszfalak. Azt a tanulságot rejti magában, hogy még a korban is, amely „nem ismeri a mindenen felülemelkedő, csak az igazságot kereső tudomány”, — ha romjaiban is, mégis csak oltár a tudomány, amelyen át, túl mindeneken, kezét vált idegen a magyarral, tudós a tudóssal, ember az emberrel. Ezt a hirdetőt, ezt a tanulságot köszönjük Balassa József hetvenedik születése napjának, születése napját ünneplő ez értékes emlékkönyvnek.

Schelber Sándor

Rambam négy első szava

Itt fogalmat akarunk magunknak alkotni Rambam gondolkodásmódjának fenkölti és mélységesen istenhívó voltáról, vessünk egy pillantást nagy művének, Jod Hácházókó-nak lapjaira és látni fogjuk, hogy első bekezdése négy első szavának kezdőbetűi az Örökkévaló szent nevének négy betűjét adják.

Rambamról állapítja meg R. I. Boskovitz, a Máchczisz-Hasékel híres szerzője, éppen fenti bevezető szavak kapcsán: Minden alkotást a gondolat, a cél, a szándék kell, hogy megelőzze. Ha valaki könyvet ír, ezzel azt a szándékot valósítja meg, hogy a könyvben foglaltakat terjessze, tanítsa. Rambam könyveiben tudvalevően a Tóra tanai vannak lefektetve. Már most tudunk kell, hogy a Mester bölcselőknek azon ideális álláspontját foglalta el, hogy a jótékonyt, úgy mint Isten parancsainak teljesítést, nem szabad érdekből teljesíteni, még a túlvilági jutalom reményében sem, hanem egyedül és kizárólag Isten dicsőítésére és saját tökéletességünk fokozására. Más szóval az embernek igyekeznie kell minél közelebb férkőznie Isten szelleméhez, hogy kiérdemelje a legtökéletesebb lenyvet. Ezt akarta kifejezése juttatni Rambam is akkor, amikor könyvét Isten szent nevének betűivel kezdte meg.

Vajha a nagyszámú ünneplő közönség, mely most Rambam emlékének hódol, megértene és követné ennek a nagy tudósnak, nagy tanítónak, szent embernek tanítását és felfogását, megszívlelné azt az etikát, mely könyveiben megnyilvánul a zsidóság jövője és tökéletessége érdekében.

Stern Lipót, rabbi

A császár

A bársony kerevet előtt, melyen a császár hever, egyszerű papi ruhájában tiszteletet parancsoló, nemes komolysággal ősz férfi jár. A császár arcán a gúny mosolya, kérdései, mint mérgezett hegyű nyílak röpködnek az ősz férfiú felé. A császár hangja kemény, parancsoló, az ősz férfi hangja, amint ifáradhatatlanul adja válaszait, csendes, öntudatos, meleg. Nézésében nincs harag, amikor egy-egy kérdés mélyen sérti lelkének feltett érzéseit, csak megértés és megbocsátás, szeretetteljes tanítás és jószág. A császárt Hadrianusnak hívták azok, akik reszkettek tőle, az ősz embert Rabbi Gamalielnek, akik szerették.

A császár halha folkakag:

— *Rabbi, milyen furcsa dolgokat tanít a te hited. Azt mondjátok, hogy minden gyűlökezet fölött, melyben tíz férfi van együtt Isten fensége vagyog. Ti sokan vagytok és sok ilyen gyűlökezet hívhatja májával Uratokat. Lehet az, hogy valaki annyival legyen egyszerű?*

A rabbi nem válaszol. Tapsol a kezével és a hívó parancsra közelebb lép a császár szolgája, aki a háttérben leste Ur parancsát. A rabbi fölemelkedik ültéből és szemrehányó pillantással méri végig a szolgát. Majd fölemeli a kezét és könnyedén meglegyinti a szolga homlokát.

— *Miért ütötted meg a szolgálmat? — kérdi a rabbitól meglepett csodálkozásával a császár.*

— *Látom Uram, — válaszolta a tudós pap csöndesen, — hogy az arcod lángol, forrón égeti a napsugár, mely letűz reánk. Nem lett volna kötelessége szolgádnak, hogy elhárítsa a nap sugarait és megvédjen téged a déli forró-ságtól?*

— *Elhárítsa a nap sugarait? Hát léteznek olyan halandó, aki a nap sugarai elől menekvést találna! Hiszen a nap fénye az egész földet beragyogja.*

— *Igazad van Uram! A nap sugara eljut a föld legelrejtettebb zugába is, pedig a nap fénye csak piszlakoló mécses az isteni fény mellett. És ez a hatalmas fényesség ne hagyoghatna egyforma erővel néhány ezer gyűlökezet felett?*

A császár arcáról eltűnt a gúnyos mosolygás. Most komoly volt a pillantása. Komoly és elgondolkozó...

— **A Magyar Izr. Nőegyletek Orsz. Szövetsége** által fenntartott ápolónőképző tanfolyamra a felvételek folyamatban vannak. A tanfolyamra jelentkezhet minden olyan leány, vagy asszony ki érettségizett, vagy legalább a középiskola négy osztályát végezte el. Felvételi korhatár 18-30 évig. A tanfolyam 18 hónapig tart, mely idő alatt a növendékek az e célra berendezett intézetben laknak: bennlakás kötelező. Az ellátásdíj havi 60 pengő, mely összegben lakás, fűtés, mosás, világítás, fürdő, stb. foglaltatik. Minden további felvilágosítás a MINOSZ központi irodája: Budapest VII., Sip utca 12, ad meg. Telefon: 41-9-19.

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS

Springer nyomda VII., Bethlen G. u. 33.